

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

**ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ**

Навчально-методичний посібник

Вінниця - 2017

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри методики навчання іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 10 від « 7 » березня 2017 року).

Схвалено вченою радою факультету іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 7 від « 9 » березня 2017 року).

Особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов / Укладачі:
І. О. Мазайкіна, Т. І. Ямчинська, Є. В. Громов, – Вінниця: 2017. – 76 с.

У посібнику пропонуються теоретичні основи впровадження особистісно орієнтованого підходу у вивченні іноземних мов. Наведені приклади й методичні рекомендації використання особистісно орієнтованих технологій (дидактичні ігри, ігрові прийоми та ситуації, кооперативні технології, Інтернет-сайти), що можуть бути використані під час навчання іноземних мов.

Посібник може бути корисним студентам, магістрантам, аспірантам, вчителям і викладачам іноземних мов.

Рецензенти:

Бідюк Н. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практики іноземної мови та методики викладання Хмельницького національного університету

Клименко А.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики англійської мови та методики її викладання Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Загальні тенденції та психолого-педагогічні проблеми запровадження в іншомовній освіті особистісно орієнтованого підходу	6
2. Особистісно орієнтовані технології викладання іноземних мов: аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду	18
3. Приклади й методичні рекомендації до впровадження особистісно орієнтованих технологій	29
§ 3.1. Ігрові прийоми роботи з текстом	29
§ 3.2. Рольові ігри	38
§ 3.3. Інформаційно-комунікаційні технології	44
§ 3.4. Характеристика онлайн-курсів для вивчення англійської мови	55
§ 3.5. Кооперативно-інтерактивні технології	65
§ 3.6. Приклад використання «мозкового штурму» на занятті з англійської мови на тему «Непряма мова»	71
Висновки	73
Рекомендована література	74

ПЕРЕДМОВА

Потреба сучасного суспільства в гармонійно розвинених, активних, самостійних, творчих людях визначає сучасний перехід до нової, особистісно-орієнтованої освітньої парадигми. Особистісно орієнтована освіта є тим форматом навчання на сьогоднішній день, що дозволить розглядати освіту як ресурс і механізм суспільного розвитку.

Тому одним із найважливіших завдань роботи школи є створення сприятливого середовища для розвитку особистості учня, реалізації його творчого потенціалу, розкриття творчих можливостей. Потреба формування соціально активної особистості, спрямованість навчально-виховного процесу на її розвиток стимулюють появу нових, нестандартних форм педагогічної взаємодії, зокрема й під час навчання іноземних мов.

Учитель іноземних мов повинен володіти необхідним набором компетенцій для того, щоб сповна передати свої знання учням і створити правильну мовну й соціокультурну картину світу, закласти основи комунікативної культури учнів, яким доведеться жити й працювати в глобалізованому суспільстві. Тому сьогодні особливо актуальною стає проблема інноваційної діяльності вчителя іноземних мов, оскільки вона є основною структурною складовою його професіоналізму.

Навчання іноземних мов визначається як система, функціонування якої обумовлюється багатьма чинниками. Головними з них є: характер соціального замовлення на сучасному етапі розвитку суспільства, цілі навчання та виховання, принципи і зміст навчання іноземних мов та інші.

Головна мета навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Звичайно без запровадження інноваційних технологій навчання іноземних мов належного результату досягти неможливо.

Навчання іноземній мові мусить бути переважно діяльним, а не інформативним, оскільки діти успішніше вивчають мови через дії – мовленнєві і немовлиннєві – та їх інтеграцію, через реальні спроби спілкування чи виконувати реальні та реалістичні завдання з допомогою спілкування. Для учнів навчання у формі практичної діяльності складає основну долю їх справжніх знань.

Для підвищення пізнавального інтересу школярів до вивчення іноземних мов науковці і практики пропонують здійснювати індивідуалізацію та диференціацію навчання. У методичних журналах «Англійська мова і література», «Німецька мова в школі», «Іноземні мови в навчальних закладах», «Іноземні мови», «Рідна школа» та інших пропонуються розробки уроків з використанням ігрових технологій, що покликані сприяти розвитку особистості учня.

Проте в сучасній практиці викладання іноземних мов орієнтація на особистість учня здійснюється вкрай рідко. Це означає, що вчителі або не

усвідомлюють цінності особистісно орієнтованого підходу в навчанні іноземних мов, або не володіють для його впровадження необхідними знаннями й уміннями, що вказує на недосконалість їхньої фахової підготовки.

Суть особистісно орієнтованого підходу полягає в тому, щоб зацікавити учнів у вивченні мови через накопичення та розширення їхніх знань і досвіду. Це означає, що на уроках іноземної мови необхідно впроваджувати особистісно орієнтоване спілкування, створювати позитивно емоційну атмосферу, дати можливість кожній дитині випробувати себе в різних видах творчості. Саме цьому сприяють технології особистісно орієнтованого навчання, суть яких полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів.

На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, уроки з використанням особистісно орієнтованих технологій навчання найбільш повно враховують інтереси, нахили, здібності кожного учня.

Враховуючи досвід викладання іноземних мов багатьох вітчизняних лінгвістичних шкіл за останні роки, можна зробити висновок, що навчання іноземним мовам в умовах сьогодення відбувається за комунікативно спрямованою методикою, яка дозволяє осягати мову в режимі живого спілкування. Основою процесу є активна участь у діалогах і рольових іграх, читання текстів, засвоєння основних граматичних конструкцій, і обов'язковим є вивчення стандартних письмових граматичних і лексичних правил.

Застосування в навчально-виховному процесі особистісно орієнтованих технологій відповідає найновішим психологічним концепціям засвоєння знань, сприяє подоланню пасивно-споглядальної методики навчання іноземним мовам.

1. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В ІНШОМОВНІЙ ОСВІТІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Сучасне суспільство ставить нові вимоги до особистісних і професійних якостей людини, вимагає високого рівня її соціальної адаптації, загальної культури, загальноосвітньої та спеціальної підготовки, творчих здібностей. Такі вимоги значно збільшують роль освіти у формуванні особистості, що зумовило утвердження гуманістичної (особистісно зорієнтованої) парадигми в освіті та необхідність її модернізації.

Нагальною потребою є реалізація гуманістичної педагогіки співробітництва, партнерства, співтворчості; є потреба в учителі, який глибоко володів би досягненнями про людину і сприймав би дитину такою, якою вона є, надаючи їй допомогу у визначенні перспективи особистісного розвитку.

Модернізація української освіти передбачає новий погляд на стратегічні цілі навчання, яке має бути спрямоване на становлення особистості й створення умов для успішної адаптації молодого покоління до соціокультурних реалій сучасного суспільства. Традиційна когнітивно-орієнтована освіта пострадянського суспільства тривалий час виконувала завдання формування знань, умінь і навичок, а розвиток і виховання особистості виступали другорядними завданнями.

У суспільстві, в якому відбуваються процеси інтелектуалізації всіх сфер життєдіяльності, значно підвищується рівень соціальної відповідальності всіх його громадян. У нових соціально-економічних умовах актуальною стає проблема виховання активної особистості, здатної до самостійного вибору, постановки й реалізації цілей. Попитом користуються фахівці, які можуть оперативно приймати рішення навіть у критичних ситуаціях, знаходити свій шлях у нових умовах праці та в новому оточенні, а також встановлювати нові стосунки в різних ситуаціях, що швидко змінюються.

В умовах інформатизації суспільства зростає значення і роль індивідуальних стратегій роботи з інформацією, зокрема й з навчальним матеріалом у школі. Тому в нинішній час відбувається становлення нової системи освіти. Цей процес супроводжують суттєві зміни в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу. Зміст освіти збагачується новими процесуальними вміннями, необхідними для опрацювання значних обсягів інформації й творчого розв'язування проблем науки й практики. Збільшується роль науки в створенні і впровадженні інноваційних педагогічних технологій.

Отже, суспільно-політичні, економічні та соціальні перетворення, що відбулися в Україні за останнє десятиліття, змінили ціннісні орієнтації в системі освіти. У відповідності до принципів гуманізації та демократизації суспільства основною цінністю визнана вільна, розвинена, культурна, духовно багата й творча особистість, здатна до життя в умовах, що швидко змінюються. Нове суспільство, в якому знання стали капіталом, а особистісні

якості – основним чинником успішної життєдіяльності, ставить нові завдання перед системою освіти.

Іноземна мова як навчальний предмет володіє значними можливостями для створення умов культурного та особистісного становлення людини. Тому на сучасному етапі розвитку освіти основною метою навчання іноземним мовам є особистість, яка здатна та бажає брати участь у міжкультурній комунікації. Вивчення іноземної мови повинно забезпечувати умови для самореалізації особистості студента, розвитку його творчого потенціалу, формування його основних життєвих компетенцій, уміння ефективно взаємодіяти з іншими в процесі діяльності. Головною умовою реалізації цієї мети є парадигма особистісно зорієнтованого навчання, яке базується на урахуванні особистісних якостей та інтересів студентів і сприяє подальшому їх розвитку. Організація особистісно зорієнтованого навчання – це процес створення таких педагогічних умов, які б сприяли активному становленню суб'єктності студентів у процесі особистісно орієнтованої розвивальної взаємодії в системі «викладач-студент».

Тому нині спостерігаємо перехід від когнітивно орієнтованої до особистісно орієнтованої освітньої парадигми, заснованої на етиці взаєморозуміння, взаємоповаги, творчого співробітництва.

Філософською основою особистісно зорієнтованої освіти є екзистенціалізм. Це філософське вчення характеризує яскраво виражений інтерес до людини, її внутрішнього світу, індивідуальності. Дуже цінна для сучасності ідея екзистенціалістів про те, що в будь-якій складній ситуації, яка виникає в людських відносинах, істина існує тільки усередині індивіда. Звідси слідує вельми конструктивна для педагогіки ідея – в навчанні і вихованні основну увагу необхідно приділяти переживанням окремої особистості. Звернення до філософії екзистенціалізму дає можливість розглядати навчально-виховний процес як педагогічну діяльність, спрямовану на організацію такого життя учнів, яке не призводить до знеособлення людини.

Основою особистісно орієнтованої освітньої парадигми є особистісний підхід у навчанні, який завдяки тісному зв'язку з іншими методологічними підходами (компетентнісним, діяльнісним, культурологічним, соціокультурним, технологічним) визнаний багатьма науковцями як найбільш доцільний у навчанні молодого покоління (І. Бех, О. Пехота, Е. Полат, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.). Особистісно орієнтований підхід ООП – це методологічна орієнтація в педагогічній діяльності, що дозволяє за допомогою опори на систему взаємопов'язаних понять, ідей і способів дій забезпечити й підтримати процеси самопізнання, саморозвитку й самореалізації особистості дитини, розвиток її неповторної індивідуальності.

Основу організації особистісно орієнтованого підходу в навчанні становлять концептуальні положення психологів про домінуючу роль діяльності у спілкуванні та формуванні особистості. У силу цього навчальний процес повинен бути спрямований не тільки на засвоєння знань, а й на способи засвоєння та процеси мислення, на розвиток пізнавальних сил і творчих

здібностей. Відповідно до цього в центрі навчання має знаходитися учень, його цілі, мотиви, інтереси, схильності, рівень його навченості та здібностей.

Передумовами виникнення особистісно орієнтованого підходу в освіті стали дослідження таких представників класичної світової психології як У. Джемс, З. Фрейд, К. Юнг, а також психологів радянського періоду, таких як Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн. Основою особистісно орієнтованого підходу в освіті є фундаментальні ідеї гуманізації (Є. Бондаревська,), індивідуалізації (В. Курінський), що перекликаються з ідеями особистісного розвитку (І. Бех, С. Максименко, О. Пехота, С. Подмазін, В. Рибалка, В. Серіков, І. Якиманська).

Особистісний підхід до учня є фундаментальним досягненням теорії і практики гуманістичної педагогіки та психології. Його сутність розкрита в працях К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, де містяться основні положення, що можуть бути покладені в основу сучасної концепції особистісно зорієнтованого навчання. На основі цих положень можна сформулювати основні принципи особистісно орієнтованого підходу до навчання:

- 1) неповторності кожної дитини;
- 2) визнання відсутності нездібних дітей;
- 3) урахування нерівності розумових здібностей дітей;
- 4) індивідуалізації навчально-виховного процесу;
- 5) урахування індивідуальних особливостей учнів;
- 6) отримання позитивних відчуттів від навчання;
- 7) навчання через подолання труднощів;
- 8) дослідницького підходу до предмета вивчення;
- 9) обов'язковості самостійної розумової праці учнів у процесі навчання;
- 10) людяності, чуйності і тактовності по відношенню до учнів;
- 11) розуміння оцінювання знань учнів як інструмента виховання;
- 12) взаємозалежності колективу та особистості у навчанні;
- 13) залежності особистості учня від особистості вчителя;
- 14) визнання навчально-виховного процесу як складної системи.

Отже, в основі особистісно орієнтованого підходу лежать провідні ідеї гуманізації освіти, що дозволяє усвідомити учневі діапазон своїх особистісних потреб і можливостей, виявити і розкрити своє «я», виробляти вміння самостійно діяти, прагнути творчості, розвитку особистісного потенціалу та самовдосконалення, надає максимальної свободи вибору, збереження та укріплення стану здоров'я і почуття власної гідності тощо.

З погляду сучасного гуманістичного напрямку в психології – мета особистісного розвитку – це прагнення до самореалізації, самоактуалізації в соціальному середовищі. Особистісно орієнтований підхід суттєво гуманізує навчально-виховний процес, наповнює його високими морально-духовними переживаннями, утверджує принципи справедливості і поваги, максимально розкриває потенційні можливості учня, стимулює його до особистісно розвивальної творчості.

Особистісно орієнтований підхід впливає на всі компоненти системи освіти: освітні та виховні цілі навчання; зміст освіти; технології, методи й прийоми навчання. Теоретичні засади особистісно-орієнтованого навчання розроблені ще в радянські часи Л. Виготським, І. Зимньою, С. Рубінштейном, В. Серіковим та іншими науковцями. Українськими науковцями особистісний підхід розглядається як „важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку” [Педагогічні, с.57].

В Україні рівень зацікавленості проблемами особистісно орієнтованого навчання постійно зростає. Фундаментальні дослідження в цьому напрямі здійснюють українські філософи (Г. Васянович, І. Зязюн, В. Кудін), психологи (І. Бех, Г. Бал, В. Рибалка, В. Семиченко), педагоги (О. Пехота, С. Сисоєва). Зарубіжні науковці також акцентують увагу на необхідності запровадження принципів особистісно орієнтованого навчання (Д. Мілікен, Ч. Купісевич, А. Харгрівз та ін.).

Отже, особистісно зорієнтована освіта – це особлива методика викладання й виховання, це нова педагогічна етика, етика взаєморозуміння, взаємоповаги, творчого співробітництва. Викладання в особистісно зорієнтованому навчанні – це ціннісне ставлення до учня, до культури, до творчості, це турбота про здоров'я учня; уважне ставлення до його життєдіяльності (а не лише до навчання), зацікавленість здобутками учня в різних сферах (не лише в навчальній); це створення й постійне збагачення культурно-інформаційного та предметно-розвивального освітнього середовища; це надання особистісно орієнтованої, розвивальної й творчої спрямованості змісту й технологіям навчання; це турбота про розвиток і підтримку індивідуальності кожного учня. До того ж, викладання – це процес мотивованого, опосередкованого управління навчанням школяра з метою переведення його зі стану пасивного виконавця в положення активного суб'єкта самонавчання, саморозвитку, самовдосконалення.

Орієнтація на особистість у педагогічній науці насамперед пов'язана з розробкою способів реалізації особистісно зорієнтованих цілей навчання та виховання, обґрунтуванням змісту й методів, які відповідають цим цілям, зміною стилю педагогічного спілкування, заохоченням до самостійності, формуванням прагнення до індивідуальних інтелектуальних зусиль.

В основі особистісно зорієнтованої взаємодії педагога з учнем – демократичні принципи співжиття, гармонійне поєднання вимогливості та довіри. Вона відбувається в рамках співробітництва і співтворчості, ґрунтується на розумінні, прийнятті та повазі до особистості учня, породжує в нього впевненість у собі та особистісну значущість, що допомагають долати життєві труднощі, здійснюють стимулюючий вплив на його пізнавальну, ціннісно-орієнтаційну, суспільно-гуманістичну та інші види діяльності. Тільки в особистісно зорієнтованій суб'єкт-суб'єктній взаємодії учень сприймає організацію навчально-виховного процесу як систему особистісно значущих

для нього подій, розв'язання життєво важливих проблем, особистісне самоствердження на позитивній духовно-правовій основі.

Отже, можна зробити висновок, що для побудови системи особистісно зорієнтованого навчання педагог має вірити в кожного учня; сприймати його таким, яким він є; ніколи не підкреслювати його недоліків, помилок чи невдач; спиратися на сильні сторони кожного учня; виявляти інтерес до нього; демонструвати повагу та довіру, взаємну зацікавленість у співробітництві та взаємодопомозі; дозволяти учню самому вирішувати проблеми там, де це можливо; проявляти емпатію, оптимізм у стосунках з учнями; заохочувати його творчу ініціативу, створювати ситуації успіху тощо.

Особистісно орієнтоване навчання – це природня система розвитку неповторної особистості з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента чи учня. В процесі особистісно зорієнтованого навчання в учнів формується самостійність, ініціативність, відповідальність, критичне мислення та інші особистісні якості. В умовах ОЗН учень перестає бути об'єктом навчання, навпаки – створюються можливості для його самопізнання, самоосвіти, самовиховання, саморозвитку. Кожний учень намагається проявити свою індивідуальність, особливості характеру.

Основною метою особистісно орієнтованої освіти є навіть не виховання, а підтримка людини, розвиток у ній механізмів самореалізації, саморозвитку, адаптації, саморегуляції, самозахисту, самовиховання, що є необхідним для становлення самобутнього особистісного образу й діалогічного, безпечного способу взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією.

Особистісно зорієнтоване навчання передбачає відмову від авторитарного стилю викладання й перехід до демократичного стилю, повагу до особистості учня чи студента, визнання права на їх індивідуальність. Особистісно зорієнтована освіта надає навчальний характер таким відносинам, в яких переважає атмосфера інтелектуальних, моральних, естетичних хвилювань, спільна творчість учнів і вчителів, чого неможливо досягти в умовах навчально-дисциплінарної парадигми.

Особистісно зорієнтоване навчання є найкращим чином відповідає творчому розвитку учнів, оскільки воно спрямоване на задоволення інтересів і потреб дитини, будується з урахуванням її індивідуальних якостей і відповідає принципам гуманістичного напрямку в психології і педагогіці. Основною ідеєю особистісно зорієнтованого навчання дослідниця визначає концентрацію уваги педагога на цілісній особистості учня, на створенні умов для розвитку не лише його інтелекту, а й духовності, емоційних, естетичних і творчих задатків.

Основними ознаками особистісно зорієнтованого навчання науковці визначають такі: зосередження на потребах особистості; надання пріоритету індивідуальності; співпраця та співдружність між учасниками навчального процесу; створення ситуацій вибору та відповідальності; пристосування методики навчання до індивідуальних особливостей того, кого навчають.

Отже, базовими поняттями особистісно зорієнтованого навчання є поняття «особистість». У лінгводидактиці поширеним є поняття «мовна

особистість» (Ф. Буслаєв, Я. Грима, В. Гумбольдт, А. Потєбня, Г. Штейн). Лінгводидактика все більше концентрує увагу на мовній особистості, визначаючи її як сукупність здатностей і характеристик людини, що зумовлюють створення та сприйняття нею мовних текстів.

Засвоєння знань з іноземної мови є дуже індивідуальним процесом, а тому, на думку науковців, навчання граматики іноземної мови також має бути побудованим на індивідуалізації, що полягає в розмежуванні навчальних завдань відповідно до рівня знань і здібностей тих, хто навчається. Отже, особистісно зорієнтоване навчання певною мірою передбачає диференціацію навчальних завдань та індивідуальний підхід до кожного. Проте звертаємо увагу, що диференційоване, індивідуальне та особистісно зорієнтоване навчання – це не тотожні, але пов'язані між собою поняття.

Аналіз поглядів різних науковців щодо мети, сутності та основних характеристик особистісно зорієнтованого навчання дозволив нам запропонувати таку схему взаємозв'язків між диференційованим, індивідуальним і особистісно зорієнтованим навчанням (рис. 1) Зі схеми видно, що диференціація сприяє індивідуалізації, котра є основою особистісно зорієнтованого навчання, але не ототожнюється з ним.

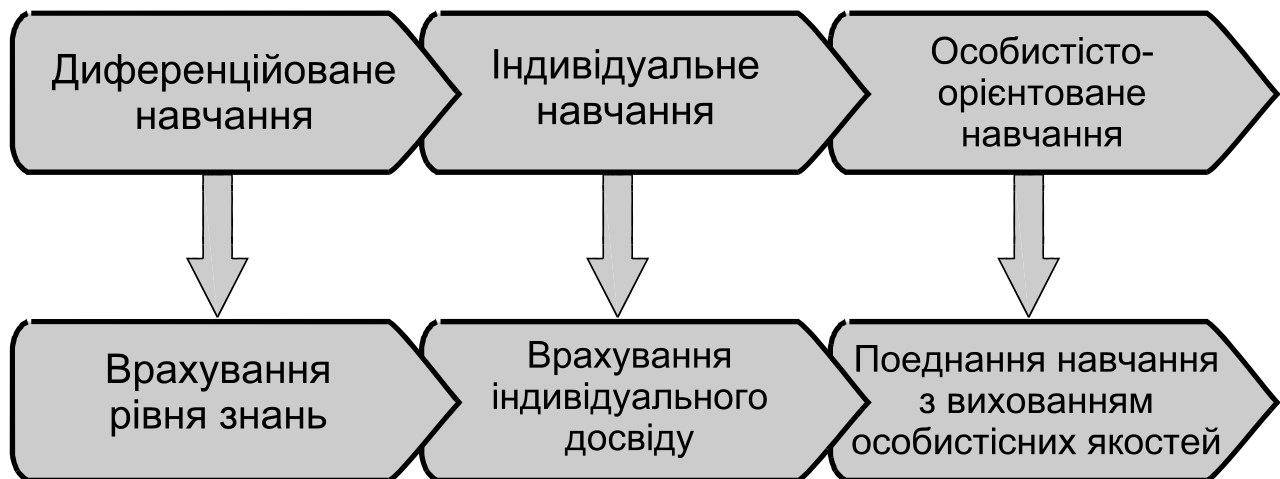

Рис. 1. Схема взаємозв'язків між диференційованим, індивідуальним і особистісно зорієнтованим навчанням

Визначаючи мету й завдання особистісно зорієнтованого навчання, зазначимо, що це процес психолого-педагогічної допомоги дитині в становленні її суб'єктивності, культурної ідентифікації, соціалізації, життєвого самовизначення. В умовах навчання відбувається становлення та розвиток таких важливих якостей особистості як рефлексивність, спонтанність, критичність мислення, вміння працювати з інформацією, спілкуватися та нести відповідальність за наслідки власних дій.

Мета ОЗН – забезпечити розвиток і саморозвиток учня, виходячи з його індивідуальних здібностей, та надання йому права вибору власного темпу й траєкторії навчання. Зміст, методи, прийоми й технології ОЗН спрямовані на

розкриття та використання суб'єктивного досвіду кожного учня, допомогу в становленні особистісно значущих способів пізнання шляхом організації цілісної навчально-пізнавальної діяльності. ОЗН передбачає створення умов для інтелектуального, соціального й морального розвитку особистості за такими напрямками:

- індивідуалізацію та диференціацію навчання;
- однаковий доступ до якісної освіти;
- гуманізацію освіти;
- посилення практично-діяльній і творчій складових у змісті навчальних дисциплін.

Очевидно, що для розвитку особистості в процесі навчання особистісно орієнтований підхід має бути невіддільним від системного та діяльнійсного підходів, оскільки особистість не лише проявляється, а й формується під час діяльнійності. Особистісно зорієнтована освіта реалізується через діяльнійність, яка має не тільки зовнішні атрибути спільності, але й своїм внутрішнім змістом передбачає співробітництво, саморозвиток суб'єктів навчального процесу, виявлення їх особистісних функцій. Зміст діяльнійності суб'єктів навчального процесу щодо здійснення ОЗН представлено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Зміст діяльнійності суб'єктів навчального процесу щодо здійснення ОЗН

Напрями ОЗН	Зміст діяльнійності щодо організації ОЗН
Індивідуалізація та диференціація навчання	Врахування суб'єктного досвіду кожного учня, застосування диференційованих навчальних завдань, індивідуальні завдання для самостійної роботи
Однаковий доступ до якісної освіти	Створення відповідного методичного забезпечення, організація доступу до різних джерел інформації
Гуманізація освіти	Створення ситуацій успіху, демонстрування особистісного розвитку кожного учня шляхом ведення щоденника особистісного зростання
Посилення практично-діяльнійсної складової у змісті навчальних дисциплін	Відбір, створення і розв'язування фахових завдань, що ілюструють застосування теоретичних знань з певного розділу
Посилення творчій складової у змісті навчальних дисциплін	Пошук і розв'язування нестандартних завдань, складання кросвордів, написання рефератів, виконання міжпредметних проєктів

Навчальний процес за особистісно орієнтованого підходу організовується своєрідно, оскільки спрямований на індивідуальну роботу з кожним учнем. Учитель, організовуючи особистісно зорієнтоване навчання, використовує відповідні технології (ситуаційне проектування, ігрове моделювання та ін.) та методи, що розвивають мислення (проблемний, дослідницький, евристичний,

дискусії, роботу в групах). Навчальний матеріал підбирають так, щоб він зацікавив учня, був пов'язаний з його досвідом, спонукав до активного мислення. Для цього необхідно дотримуватись таких умов:

- навчальний матеріал має враховувати набуті знання і досвід учня;
- розширюючи матеріал підручника, учитель дбає, щоб збагачувався і досвід учня;
- основний акцент робиться на формування вмінь учнів висловлювати власні думки;
- учням надається свобода у виборі порядку й способу виконання завдань;
- поряд із свободою вибору в учнів формують усвідомлення відповідальності за свій вибір;
- формуючи навички самостійної роботи, варто навчити учнів визначати прийоми засвоєння нового матеріалу, що найбільш їм підходять;
- формуючи в учнів наукові поняття, варто співвідносити специфіку навчального предмету із завданнями розвитку особистості учнів.

Для того, щоб виявились і активізувались можливості розвитку кожного учня, необхідно створити оптимальне навчально-розвивальне середовище, що передбачає:

- підготовку й використання навчального матеріалу різного змісту, видів, жанрів;
- забезпечення можливості учням самим вибирати способи виконання завдань;
- використання нетрадиційних форм навчання з метою підвищення пізнавальної активності й пізнавального інтересу;
- створення умов для самостійної та колективної діяльності;
- організація занять у малих групах (тренінги, рольові ігри, діалоги);
- розроблення та використання індивідуальних програм;
- виконання проектів.

Якщо такі умови будуть створені під час вивчення іноземних мов, то кожний учень зможе засвоювати знання відповідно до своїх можливостей. Засобами досягнення основної мети ОЗН – розвитку особистості, вважаємо такі:

- використання різних видів завдань для виявлення особистісного досвіду учня;
- створення умов для підвищення активності всього класу (конкурси, вікторини, змагання тощо);
- оцінювання навчальних досягнень учня не в порівнянні з іншими, а в порівнянні з його попередніми успіхами;
- надання можливості учню самому обирати способи й прийоми засвоєння навчального матеріалу, що є найбільш ефективними саме для нього;
- створення на уроці «ситуацій успіху», що пробуджують і підтримують віру в себе, в свої сили та здібності.

Основним засобом забезпечення ефективності особистісно орієнтованого навчання є завдання і вправи, спрямовані на врахування індивідуальних особливостей учнів. Зазвичай пропонують такі їх види:

- 1) завдання на самооцінювання виконаної вправи за запропонованим учителем планом;
- 2) самооцінювання прийомів виконання роботи (організація, розподіл часу, послідовність дій тощо);
- 3) самооцінювання себе як суб'єкта навчальної діяльності (уважність, наполегливість, організованість тощо).

Особистісно орієнтований підхід передбачає і диференціацію навчальних завдань, що здійснюється за допомогою таких прийомів:

- вибір різного навчального змісту відповідно до можливостей учня;
- різноплановий вибір завдань (на креативність, на теоретичну чи практичну спрямованість);
- вибір завдань за рівнем складності та відповідності певній оцінці;
- вибір завдань за терміном виконання;
- вибір завдань за формою участі (самостійні, колективні, у співпраці з учителем тощо).

Сучасні педагоги спрямовують свій пошук на створення технологій, в основі яких – особистість як суб'єкт навчально-виховної міжособистісної взаємодії. Суб'єкт-суб'єктний характер такої взаємодії полягає у рівності психологічних позицій педагога й учня, їх взаємній гуманістичній спрямованості, активності, взаємопроникненні у світ почуттів і переживань один одного, готовності прийняти й зрозуміти співрозмовника, взаємодіяти з ним. В особистісно зорієнтованому навчанні пріоритетним є демократичний стиль педагогічної взаємодії, в якому є захоплення спільною творчою справою, дружнє ставлення учасників взаємодії один до одного, але аж ніяк не „панібратство”.

Мірою ефективності методів і технологій особистісно зорієнтованого навчання є ступінь відображення в їх змісті індивідуальних психологічних особливостей, перспектив, суб'єктивних відношень до себе, інших і світу в цілому. Ефективність організації особистісно зорієнтованого навчання залежить від бажання, загальної культури, професіоналізму та особистісних якостей педагога.

Серед особистісних якостей педагога, які найбільше впливають на ефективність організації особистісно зорієнтованого навчання, визначаємо такі: ціннісне ставлення до особистості учня, його розумового й духовного розвитку; толерантність, щирість і відкритість у стосунках; емпатія тощо. Необхідним для педагога є знання та прийняття принципів гуманізму; володіння інноваційними педагогічними технологіями; вміння створювати й постійно збагачувати культурно-інформаційне й предметно-розвивальне освітнє середовище та ін.

Зазначимо, що особистісно зорієнтованого навчання – це двосторонній процес, оскільки він передбачає також розвиток професійних, фахових і особистісних якостей вчителя.

Основними перевагами особистісно орієнтованого підходу в освіті визнано такі:

- спрямованість на майбутнє;
- зорієнтованість на конкретного учня чи студента;
- допомога учню чи студенту в самопізнанні, самоактуалізації, самореалізації, самовизначенні;
- формування культури життєдіяльності, яка дає можливість продуктивно будувати власне життя.

Нині ми виходимо на новий рівень розвитку освіти, створення такої її системи, котра забезпечує умови для ефективної самореалізації особистості, розвитку її творчого потенціалу, формування основних життєвих компетенцій, умінь ефективно взаємодіяти з іншими в процесі діяльності. Тому дедалі більше підвищуються вимоги до професіоналізму працівників освіти, рівня їхньої соціальної відповідальності за навчання та виховання молодого покоління та рівня готовності до інноваційної педагогічної діяльності.

Демократичні та гуманістичні процеси в Україні сприяють детермінації педагогічних методів, що пов'язані з особистісно орієнтованою, творчо-інноваційною діяльністю. У всіх навчальних закладах спостерігаємо перебудову навчально-виховного процесу на користь інноваційних технологій навчання, які не просто забезпечують нагромадження знань, умінь і навичок, а створюють умови для формування в молодого покоління здатності до самостійного прийняття рішень, розвивають готовність до самоосвіти та відповідальність за своє майбутнє.

Для інноваційних педагогічних технологій характерні варіативність методик, що активізують розумову діяльність студентів; чіткість дидактичної мети у формі рольової перспективи; структурування навчальної інформації у вигляді імітаційно-ігрової та проблемно-ситуаційної моделі; поєднання різноманітних видів навчання (проблемного, програмованого, ігрового, діалогічного, модульного та ін.); використання активних форм і методів навчання; залучення студентів до активної діяльності через програвання навчальних ролей і пошук виходу із проблемних ситуацій; опора на творчий потенціал та індивідуальні можливості і здібності студентів; педагогічна взаємодія, співпраця і співтворчість у системі стосунків "викладач - студент"; свобода вибору ролей, завдань-ситуацій і забезпечення кожному студентові успіху в навчальному процесі.

Для того, щоб особистісно орієнтовані технології навчання вдало інтегрувались з традиційним навчанням, науковці пропонують дотримуватись таких умов:

- учитель змінює сам підхід до навчання та учня, визнаючи школяра центральною фігурою цього процесу;

- головним у процесі навчання стає не репродуктивне учіння, а пізнавальна діяльність учнів;
- пріоритетним стає не засвоєння та відтворення готових знань, а їх самостійне набуття;
- особливого значення набувають спільні міркування, дискусії, дослідження, а не запам'ятовування та відтворення знань;
- у процесі спілкування з учнем необхідною є повага до його особистості;
- учитель враховує особливості фізичного, духовного, морального розвитку дитини.

Таким умовам найбільше відповідають інтерактивні технології навчання, що передбачають взаємодію учасників навчального процесу.

До найбільш ефективних інтерактивних методик науковці відносять «Діалог», «Синтез думок», «Спільний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей (Раунд Робін, Кругова система)», «Навчаючи – учусь», «Джиг-со», «Метод-прес», які забезпечують теоретичну і практичну підготовленість студента до творчого застосування знань, умінь і навичок у професійній діяльності. Ці методики сприяють розвитку комунікативних навичок, навичок критичного мислення, розв'язання проблем, відпрацювання різних варіантів поведінки в проблемних ситуаціях, вихованню розуміння, співчуття до інших людей. Тому очевидною є доцільність їх застосування під час вивчення іноземних мов.

Використовуючи ці інтерактивні технології, ми розвиваємо й активізуємо в студентів їхні творчі можливості, розвиваємо критичне мислення, здатність мобілізувати свій інтелектуальний емоційний потенціал; спонукаємо їх до імпровізації, до використання незапланованих способів професійної комунікації; створюємо умови для інтелектуально-творчого самовираження студента, формуємо майстерність виявлення найтонших професійних умінь; навчаємо культури педагогічного спілкування, будуємо гуманні стосунки з ними; створюємо умови для вираження потенційних можливостей кожного як учителя-майстра; аналізуємо якість засвоєння студентом теоретичних знань.

Завдяки застосуванню особистісно орієнтованих інноваційних технологій, акценти в навчально-виховному процесі переносяться із запам'ятовування на розвивальне навчання; із статистичної моделі знань на динамічну структуру розумових дій; від орієнтації на середнього учня до диференційованих і індивідуалізованих навчальних програм; від зовнішньої мотивації навчання до внутрішньої моральної регуляції. Тому проблема особистісно орієнтованого підходу в навчанні є наразі однією з основних проблем у системі освіти. Все більше уваги науковці й практики приділяють створенню на уроках такого навчального середовища, в якому відбувається соціалізація та розвиток особистості учня й створюються умови для творчості та самоактуалізації особистості.

Отже, для подолання суперечності між новими цілями, визначеними суспільством, і науково-методичним забезпеченням реалізації цих цілей в навчальних закладах необхідне посилення уваги до особистісно орієнтованого

підходу в навчанні. Усі згадані зміни, що продиктовані потребами сьогодення, вимагають теоретичного розроблення та реалізації на практиці технологій особистісно орієнтованого навчання, зокрема й у вивченні іноземних мов.

В умовах інтеграційних процесів у світовому просторі розвиток людини як особистості нині стає показником, виміром прогресу будь-якої країни. З іншого боку, розвиток особистості виявляється головним важелем подальшого поступу країни. Йдеться передусім про те, щоб формувати не лише носія знань, а й творчу особистість, здатну використовувати одержані знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя. А тому громадяни України мають на належному рівні знати іноземні мови, насамперед європейські. Адже наша держава перебуває не лише в географічному центрі Європи, а й на «перетині» її освітніх, наукових, технологічних та інших процесів.

Володіння іноземними мовами є наразі не лише засобом професійної комунікації, а й засобом соціокультурного розвитку кожної особистості. З позиції особистісно орієнтованої освіти навчання іноземним мовам розглядається нами як процес культурної ідентифікації та особистісної самодетермінації. Основною ланкою особистісно орієнтованих технологій є педагогічна ситуація, опинившись у якій, учень намагатиметься шукати смисл, пристосовувати її до своїх інтересів, побудувати образ чи модель свого життя, вибрати творчий момент, дати критичну оцінку. Таке завдання неможливо розв'язати лише на рівні знань і репродукції. Досягти успіху у розв'язанні основного завдання, яке ставить перед собою сучасна система освіти, – забезпечити гармонійний розвиток особистості, – можна лише за умови впровадження в навчально-виховний процес нових прогресивних концепцій, інноваційних особистісно орієнтованих технологій навчання.

Сучасні педагогічні технології такі, як навчання в співробітництві, проектна методика, використання ІКТ, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів, їх рівня навченості, схильностей тощо.

Тому проаналізуємо досвід використання окремих особистісно орієнтованих технологій у викладанні іноземних мов.

2. ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Аналіз зарубіжного досвіду викладання мов показав, що педагог виступає не в ролі розповсюджувача інформації (як це традиційно прийнято), а в ролі консультанта, порадника, іноді навіть колеги. Це дає значний позитивний ефект: учні чи студенти беруть активну участь у процесі навчання, привчаються мислити самостійно, відстоювати свою точку зору, моделювати реальні ситуації. Завдання педагога полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного учня чи студента, вибрати такі методи й технології навчання, які дозволили б йому виявити свою активність, свою творчість, активізувати пізнавальну діяльність у вивченні іноземних мов.

Поняття «технологія» походить від грецьких слів «техно» – мистецтво, майстерність і «логос» – вчення, і перекладається як вчення про майстерність. Педагогічні технології, за умови їх правильного застосування, гарантують досягнення того мінімуму, який визначається державними стандартами в освіті. У науковій літературі наявні різні класифікації педагогічних технологій, в основі яких можуть бути різні ознаки. Однією з найголовніших ознак, яка вирізняє всі педагогічні технології, на думку Г. Селевка, є міра її орієнтації на дитину, підхід до дитину. «Або технологія виходить з могутності педагогіки, середовища, інших факторів, або вона визнає головною дійовою особою дитини – особистісно орієнтована».

Суттєвою особливістю педагогічної технології є те, що довільним діям вона протиставляє жорсткі алгоритмічні приписи, систему логічно вмотивованих дій, послідовний перехід від елемента до елемента. У межах парадигми ОЗН технології навчання за багатьма показниками є схожими на окремі методики, які дозволяють спроектувати навчальну діяльність, максимально враховуючи індивідуальні здібності й можливості суб'єктів, і гарантувати досягнення мети.

Особистісно орієнтовані технології навчання, які ґрунтуються на останніх досягненнях психології та педагогіки, серйозно удосконалили процес формування особистості, надали йому науково-теоретичного обґрунтування, забезпечили методично. Науковці наполягають на тому, що вдосконалити процес навчання іноземним мовам можна за допомогою впровадження інноваційних технологій навчання на основі дотримання особистісно орієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та комунікативного підходів. Визріла необхідність пошуку технологій, які б навчили учнів і студентів не лише читати й писати іноземною мовою, а й критично мислити, вміти відстоювати власну думку, формувати свідоме ставлення до будь-якої теми, створили б умови для використання особистого досвіду й одержаних раніше знань для засвоєння нових.

Інноваційні технології у вивченні іноземних мов наразі досить поширені, про що свідчать численні статті в науково-методичних журналах і методичні посібники.

Нині вже розроблені методичні рекомендації до використання таких раніше не характерних для вивчення іноземних мов в українських ВНЗ технологій, як дискусії (discussions), демонстрування та вставка (demonstration and exhibition), гра (game), спостереження (observation), експеримент (experiment), програмоване навчання (prigrammed instruction), мікронавчання (microteaching), протоколи (protocols), дебати (debate), форум (forum), круглий стіл (round table), «мозковий штурм» (brain storming), вирішення проблеми (problem solving), рефлексивне навчання (reflective teaching) та інших.

Технологія навчання іншомовного спілкування як парадигма мовленнєвої комунікації – це техніка навчання, що здійснюється на науковій основі. Вона передбачає науковий підхід до змісту навчання, що визначається сучасними досягненнями лінгвістики, методики, педагогіки, психології та психолінгвістики. Технологія особистісно зорієнтованого навчання передбачає спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі оволодіння знаннями. Тільки за наявності дидактичного забезпечення, що реалізовує принцип суб'єктної освіти, можна говорити про побудову особистісно зорієнтованого навчання іноземних мов.

Методика викладання англійської мови постійно знаходиться в пошуку найбільш ефективного способу навчання. Кожного року створюються нові підручники, розробляються нові методики викладання, проводяться численні дослідження для винайдення найкращого способу навчання іноземної мови. На практиці спостерігаємо поступове усвідомлення викладачами переваг інтерактивних методик та інноваційних технологій навчання, зокрема технології саморозвитку, технології розвивального навчання, проектної технології та сугестивної технології, у яких закладено потенціал для розвитку критичного мислення, збагачення уяви, вдосконалення загальної культури спілкування та соціальної поведінки загалом.

Науковці й практики все більше схиляються до думки, що саме особистісно орієнтовані технології навчання іноземних мов створюють необхідні передумови як для розвитку мовленнєвої компетенції учнів і студентів, так і для формування умінь приймати колективні й індивідуальні рішення з метою виховання активних громадян суспільства.

Починаючи з кінця 90-х років ХХ століття значна кількість лінгвістів розробляє ефективні методики й технології викладання іноземних мов. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти зазначено, що основним методологічним принципом є положення про те, що методи, які використовуються у вивченні, викладанні та дослідженні іноземних мов, мають розглядатися з точки зору їх найбільшої ефективності для досягнення цілей, узгоджених із потребами окремих студентів у соціальному контексті.

Предметом вивчення іноземної мови є не лише іноземна мова як система, а й мовленнєва діяльність, знання культури народу – носія мови, а також певні лінгвокраїнознавчі знання.

Здійснений нами аналіз навчальних програм з вивчення іноземних мов у загальноосвітніх школах України показав, що за роки незалежності нашої країни цілі вивчення іноземних мов докорінно змінились, порівнюючи з радянським періодом. У 80-х роках минулого століття програмами теж передбачався розвиток всіх сторін особистості (світогляд, мислення, пам'ять, почуття, емоції, моральні та естетичні погляди, риси характеру, потреби в самоосвіті). Проте вже з початку XXI століття діапазон якостей особистості, які потрібно розвивати засобами іноземних мов, було значно розширено й конкретизовано. Окрім розвитку загальномовних, інтелектуальних, пізнавальних здібностей, емоцій і почуттів, звернено увагу на необхідність і можливість розвитку в учнів ціннісних орієнтацій, толерантності, самостійності, соціальної активності, вміння приймати незалежні рішення, здатності до самоосвіти, самотворення та самореалізації в полікультурному середовищі.

Така специфіка цільових аспектів навчання іноземних мов у контексті сучасної антропоцентричної парадигми й розширення спектру розвивально-виховних можливостей процесу вивчення іноземних мов вимагають упровадження в методику їх викладання нових, більш ефективних, спрямованих на комунікативну взаємодію педагогічних технологій. Такі технології інтенсивно розробляються науковцями й упроваджуються на практиці, підтверджуючи свою ефективність.

Практика також підтвердила, що використання інтерактивних методів навчання та інших інноваційних технологій ефективно впливають на процес засвоєння та оволодіння іноземною мовою. Для досягнення бажаного результату у навчальний процес варто активно впроваджувати:

- особистісно орієнтоване спілкування (особистісний контакт, бесіда, обговорення вивченої теми, висловлювання особистого ставлення до нового матеріалу, діалог-розпитування, діалог-обмін думками, повідомленнями);
- діалог між учнями, учнем і вчителем як домінуючу форму навчального спілкування;
- гнучкість форм організації різних видів діяльності (індивідуальна, парна, групова робота);
- залучення студентів до стимулювання, самопізнання, самооцінки, самовдосконалення в різних видах діяльності;
- створення позитивної емоційної атмосфери, надання можливості кожному випробувати себе в різних видах діяльності.

Науковці звертають увагу на те, що навчання буде ефективнішим, коли:

- у формуванні мети викладання враховані інтереси слухачів;
- воно відповідає їх нагальним потребам і глибоко мотивоване;
- пов'язане з їх минулим і теперішнім досвідом;
- учасники активно залучені до процесу навчання і самі ним керують;

- створена атмосфера взаємоповаги.

Актуальним завданням сучасної методичної науки О. Яцишин визнає розробку й практичну реалізацію ефективних лінгводидактичних технологій, здатних забезпечити високу результативність процесу оволодіння іноземними мовами представниками різних цільових аудиторій. Важливими вимогами сучасності науковець визначає необхідність спрямування лінгводидактичних дій на розвиток особистості як активного суб'єкта процесу пізнання та його всебічну підготовку до неперервної освіти, саморозвитку й самовдосконалення впродовж усього життя.

Незважаючи на підвищення мотивації сучасної молоді до вивчення іноземних мов, труднощів у процесі оволодіння мовними навичками в школах не поменшало. Основними недоліками є недостатність усної практики в розрахунку на кожного учня, відсутність індивідуалізації та диференціації навчання. Тому навчання іноземної мови вимагає застосування особистісно орієнтованого підходу більшою мірою, ніж будь-який інший навчальний предмет. Цьому є кілька причин:

- 1) у суспільстві є значна соціальна потреба в людях, які володіють кількома мовами;
- 2) мовлення людини – це глибоко індивідуальний процес, детермінований рівнем загальної освіти, виховання та психологічними особливостями людини;
- 3) мова – це засіб самовираження особистості, тобто вираження її індивідуальних почуттів, емоцій, поглядів;
- 4) сучасні учні та студенти – це досить сильно розвинені особистості, які цікавляться життям людей в інших країнах, мають свою думку про культурні, політичні чи економічні процеси в житті людства;
- 5) рівень оволодіння іноземними мовами значно залежить від самостійних зусиль у цьому напрямі, вчитель у ньому відіграє, насамперед, роль радника;
- 6) стратегічна мета навчання іноземної мови в сучасному суспільстві – оволодіння не лише лінгвістичною, а й комунікативною компетенцією, що передбачає більш широке практичне її застосування;
- 7) подальший поступ інтеграційних процесів у глобалізованому соціально-економічному, політичному й гуманітарному просторі спонукає представників різних сфер суспільства до самостійного вивчення іноземних мов;
- 8) процеси демократизації, що відбуваються в нашій країні, вимагають від педагогів відмови від авторитарного стилю викладання, переходу до партнерських стосунків між учителем і учнем.

Отже, входження України до Європейського освітнього простору та міжнародний обмін інформацією значно впливають на підвищення статусу іноземних мов.

Особистісно орієнтований підхід у вивченні іноземних мов означає посилення акценту на соціокультурній складовій іншомовної комунікативної компетенції. Йдеться про культурознавчу спрямованість навчання іноземних мов; залучення учнів до культури країн, мова яких вивчається; краще розуміння власної національної культури та вміння її представляти засобами іноземної мови; включення школяра в діалог культур.

Аналіз практики застосування особистісно орієнтованого підходу у вивченні іноземних мов показав, що найширше використання в школах і ВНЗ знайшли технології інтерактивного навчання («Робота в парах», «Мозковий штурм», «Інтерв'ю», «Круглий стіл», «Аналіз ситуації», імітаційні ігри, дискусії, дебати тощо). Завдяки застосуванню цих технологій на заняттях з іноземних мов створюються умови для обговорення різноманітних проблем, аргументування власного погляду, розвитку комунікативних навичок.

Проте в навчанні іноземних мов використовуються деякі специфічні технології. Розглянемо їх детальніше.

Навчальний діалог – спілкування учня з учителем або двох учнів іноземною мовою. Діалогічність на уроках іноземної мови, на думку О. Чернякової, виступає як одна із сутнісних характеристик навчального процесу, як джерело особистісного досвіду, фактор актуалізації змістотворних, рефлексивної, критичної та інших функцій особистості. Досвід діалогічного спілкування накопичується в учнів поступово. Тому на початкових етапах він вимагає жорсткої алгоритмізації, застосування мовних кліше. Згодом не менш важливим стає розвиток в учнів умінь слухати, розуміти інтонацію, настроїв співрозмовника.

Під час діалогу учні чи студенти критично мислять, вирішують складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважують альтернативні думки, беруть участь у дискусіях, спілкуються з іншими людьми. Діалог сприяє розвитку вмінь взаємослухання, взаєморозуміння; виховує прагнення до саморозкриття та розуміння іншого.

Практика показує, що сприяє реалізації особистісно орієнтованого підходу в навчанні і така технологія як *дискусія*. Науковцями доведено, що дискусія дає можливість розвивати та вдосконалювати всі види мовленнєвої діяльності: читання (на стадії підготовки до дискусії), говоріння та аудіювання (безпосередньо в процесі обговорення), письмо (під час або після обговорення проблеми в якості резолюції). Вона передбачає значну самостійну роботу з боку студента, чим дозволяє інтенсифікувати процес навчання.

Крім того, дискусія сприяє розвитку критичного мислення, формує соціальну мобільність, розвиває комунікативну, інформаційну й технологічну компетенції, креативність, навички співробітництва. Саме в процесі дискутування студенти вчаться виражати власну позицію, аргументувати й відстоювати її, поважати думки інших, уникати конфліктних ситуацій тощо. У них формується вміння «активного» слухача, який не лише уважно слухає, а й активно опрацьовує інформацію, ставить доречні запитання, робить критичні

висновки, генерує нові ідеї завдяки поєднанню почутого з власним досвідом тощо.

Дискусії поділяють на такі види: подіумна дискусія, панельна дискусія, диспут, дебати, дискусія в міні-групах, ток-шоу, дискусія з розподілом ролей, форум, форум одного спікера, інтерв'ю, круглий стіл, «відкритий мікрофон», акваріум, прес-конференція тощо.

На сьогодні практиками визнано ефективність навчально-пізнавальних ігор на уроках іноземної мови, оскільки вони відіграють ключову роль у розвитку пізнавального інтересу учнів.

Імітаційно-ігрові ситуації – моделювання різних мовних ситуацій з використанням ролей. Рольові ігри спрямовані на приведення в дію механізмів мотивації, а тому й на підвищення ефективності навчання іншомовного спілкування. Рольова гра є особливим типом діяльності, в якому мотив полягає в самому процесі, у змісті самої дії. Вона одночасно спирається на свідоме й підсвідоме оволодіння навчальним предметом, зокрема передбачає вплив на емоційну сферу студентів з метою полегшення запам'ятовування матеріалу. Саме в рольовій грі створюються передумови для використання усіх засобів впливу на психіку студентів, а також дотримується принцип індивідуального навчання через групу.

Саме за допомогою рольової гри відбувається формування та розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, що в значній мірі зумовлено високим рівнем зацікавленості студентів. *Рольова гра* як діяльність охоплює з'ясування мети, планування, реалізацію мети, а також аналіз результатів, у яких особистість цілком реалізує себе як суб'єкт. Мотивація ігрової діяльності забезпечується її добровільністю, можливостями вибору й елементами змагання, задоволення потреби в самоствердженні, самореалізації.

У вивченні іноземних мов досить ефективними є *скетчі* (рольові ситуації), під час яких учасник висловлює своє ставлення до певної події, вчинку й свою точку зору як носій української культури та уявляє себе на місці людини-носія іншої мови та культури. Рольова гра допомагає спілкуванню, сприяє передаванню набутого досвіду, здобуттю нових знань, правильному оцінюванню вчинків. Вона розвиває комунікативні навички, пам'ять, мислення та уяву. Це підтверджується досвідом проведення нами рольових ігор і яскраво ілюструється на ігровому етапі, під час якого студенти демонструють не лише знання лексико-граматичного матеріалу та навички спонтанного мовлення, а й творчі здібності. При цьому кожний студент має можливість відчувати себе професіоналом, який прагне виконати своє завдання якомога краще, адже від успіху кожного залежить успіх усієї команди. Таким чином, кожний студент зацікавлений у результатах не лише своєї роботи, а й роботи своїх товаришів. У процесі такого творчого співробітництва формується вміння працювати колективно, згуртованою командою над розв'язанням спільного завдання.

«Технологія відкритого простору» – це обговорення самостійно обраних тем і приєднання до обговорення в самостійно обраній групі. Учасники

обговорення можуть вільно переміщуватися від однієї групи співбесідників до іншої групи за власним бажанням.

Ігри індивідуального спрямування – кросворди, «ланцюжки», ребуси.

Навчання у співробітництві – навчання в малих групах. Основна ідея цієї технології – створити умови для активної спільної навчальної діяльності учнів у різних навчальних ситуаціях. Успішність цієї технології визнана багатьма науковцями й практиками, а тому її використовують під час вивчення різних навчальних предметів. Так, наприклад, технологія навчання у співпраці (cooperative learning), що розроблена трьома групами американських педагогів: Р. Славіна з університету Джона Хопкінса, Р. Джонсоном і Д. Джонсоном з університету штату Міннесота, групою Е. Аронсона з університету штату Каліфорнія. Її суть полягає в тому, щоб створити таке сприятливе середовище, в якому кожен з учнів мав би можливість максимально проявити свої здібності в ході активної спільної навчальної діяльності на базі різних навчальних ситуацій. Ця технологія дає можливість взаємонавчання, коли сильніші учні зацікавлені навчити слабших, оскільки успіх групи залежить від результатів навчання кожного. Для цього на заняттях організується індивідуальна, парна і групова робота, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, відбувається робота з документами і різноманітними джерелами інформації, використовуються творчі роботи тощо.

В умовах обмеженості академічних годин на вивчення іноземних мов найбільш ефективними, з точки зору засвоєння мовного матеріалу та сприяння зацікавленості учнів процесом навчання, є проектний метод, метод "мозкової атаки" та метод ділових рольових ігор.

Головною метою *методу проектів* є надання учням можливості для самостійного отримання знань у процесі виконання практичних завдань і проблем, які потребують пошуку необхідної інформації в різних наукових джерелах.

Проекти мають деякі загальні риси:

- використання мови в комунікативних ситуаціях, які наближені до реальних умов спілкування;
- спонукання учнів до самостійної роботи (індивідуальної або групової);
- пошук і вибір теми проекту, яка максимально цікавить учнів, і безпосередньо пов'язана з умовами, в яких проект виконується;
- пошук мовного матеріалу, видів завдань і послідовності роботи згідно з темою та метою проекту;
- візуальний показ кінцевого результату.

Домінантною рисою всіх проектів є їх позитивна мотивація. Це пояснюється тим, що проект є індивідуальною роботою. Учні описують своє життя, свою сім'ю, місто, мрії, свої власні спостереження та дослідження. Іншими словами, їм надається можливість більше розповісти світові про себе. Крім того, проектна діяльність багатовекторна: учні збирають інформацію; малюють карти, малюнки, діаграми, складають плани; групують тексти, використовують наочність; проводять опитування, інтерв'ю, здійснюють

дослідження, роблять записи. І нарешті, проекти дають повне відчуття чогось досягнутого, можливість виготовляти якийсь продукт. Ця характерна риса проектної роботи дуже добре підходить для класу, в якому навчаються учні з різними здібностями, тому що вони можуть працювати відповідно до їхнього рівня та успішності.

Метод «мозкового штурму» («брейнстормінгу») застосовується тоді, коли перед колективом стоїть проблема пошуку нових рішень, нових підходів до ситуації. «Мозковий штурм» дозволяє істотно збільшити ефективність генерування нових ідей. Основне завдання полягає в тому, щоб за невеликий проміжок часу відшукати кілька рішень однієї проблеми.

Лінгвокультурологічний коментар – аналіз культуророзумовлених мовних засобів, що передбачає: змістовий коментар реалій; коментар фонові лексики, форм етикету; історичний коментар; коментар поведінки. Метою таких коментарів є надання уявлення про комунікативні дії в найтиповіших ситуаціях спілкування.

Портфоліо – технологія, що дозволяє оцінювати власний рівень володіння мовними навичками й демонструвати їх іншим. В методиці навчання іноземних мов дістало визнання Європейське мовне портфоліо. Робота над його створенням заохочує студентів до самооцінювання, мотивує до спілкування іноземною мовою, заохочує до участі в міжнародних конференціях, семінарах, практиках, обмінах, проектах, до вивчення та застосування на практиці іншомовних джерел.

Одним з центральних напрямів модернізації освіти є її інформатизація, під якою розуміється процес забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки і оптимального використання інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання та виховання.

Сьогодні є широкий вибір ІКТ для вивчення іноземних мов у вигляді он-лайн курсів, відео інструкцій, відеоконференцій, компакт-дисків, які надають нові можливості навчання у вигляді multi-media варіанту. Під час застосування комп'ютерних проектів учні можуть краще засвоїти лексичний, граматичний, країнознавчий матеріал у вигляді малюнків, фотографій, уривків художніх творів, аудіо коментарів, що сприяє різнобічному засвоєнню матеріалу, активізує різні види рецепторної діяльності: зорову, слухову, кінестетичну, розширює світогляд, посилює емоційний і загально-розвивальний ефект і створює необхідне культурне оточення, якого бракує в класі під час традиційних занять.

Використання матеріалів мережі Інтернет, як стверджують практики, допомагає вчителю та учню не лише змодельовати іншомовне середовище й отримати можливість для вдосконалення знань, а й стимулює школярів до самостійного пошуку інформації, до дослідницької діяльності, що в підсумку може й повинно сформулювати в учнів науковий тип мислення й стабільний інтерес до нових знань.

Використання переваг ІКТ у професійній підготовці майбутніх учителів також частково дозволяє розв'язати наявне у сучасній вищій педагогічній школі протиріччя між: колективною формою організації навчання та індивідуальним характером діяльності вчителя; перевагою репродуктивних методів у процесі формування педагогічних умінь і творчим характером педагогічної діяльності майбутнього вчителя; необхідністю якомога раннього введення майбутнього вчителя у професійну діяльність та неготовністю до її виконання тощо.

Застосування вчителем на уроках іноземної мови ІКТ дозволяє ефективно відзначити новизну навчального матеріалу; продемонструвати його зв'язок з історією, цікавими фактами життя; навести приклади практичного застосування знань іноземної мови; здійснити впровадження проблемного та евристичного навчання.

В умовах інформатизації освіти, в професійно- педагогічній діяльності вчителя поряд із традиційними функціями з'являється необхідність виконання зовсім нових. Однією з них є інформаційна та мотиваційна підтримка самостійності набуття учнями знань, яка полягає в створенні засобами педагогічної діяльності умов для прояву самостійності, творчості, відповідальності учнів та формування мотивації неперервної освіти.

А тому в процесі навчання майбутніх учителів іноземної мови у вищому навчальному закладі постає ціль створення цілісної системи знань, умінь і навичок з використання сучасних інформаційних технологій та набуття досвіду самостійної роботи з відповідними технічними засобами.

Можливості сучасного заняття й системи освіти загалом значно розширюються завдяки використанню мультимедійних, інтерактивних технологій, Інтернету. Сучасні технології навчання іноземних мов, засновані на використанні мультимедіа, дозволяють збільшити час активного говоріння та аудіювання й використовувати значну кількість автентичного мовного матеріалу, що сприяє інтенсифікації його засвоєння і таких особливостей іноземної мови, як її ритм, швидкість, динаміку в цілому, що практично дуже важко зробити без використання в навчанні цих технологій.

Однією з важливих комунікаційних моделей викладання іноземної мови стає *мультимедійний проект*. Основні цілі, на які орієнтуються викладачі іноземних мов, - розвиток навичок аудіювання, монологічного та діалогічного мовлення, творчих здібностей учнів, розширення знань про країну, мова якої вивчається, підвищення мотивації школярів до вивчення іноземних мов.

Наочність в ІКТ реалізується в спеціально організованому, цілеспрямованому показі навчального матеріалу, що має на меті продемонструвати досліджувані мовні явища, що дозволяють побачити загальне через часткове, мовні закони через мовні дії. Якщо наочність супроводжується поясненням, узагальненням, формулюванням правил і закономірностей, то її вплив посилюється. Крім того, аудіовізуальна наочність представляє конкретні вербальні ситуації, сприяючи розвитку вміння

формулювати свої думки засобами мови, що вивчається в конкретних ситуаціях реальної дійсності.

На відеокурсах, що є прекрасним доповненням до змісту уроку, показані соціокультурні реалії: міміка й жести, одяг, навколишнє оточення. Крім того, на базі цих відеокурсів, учитель може провести різні рольові ігри та організувати дискусії, диспути з метою повторення пройденого лексичного матеріалу.

На сьогоднішній день найбільш універсальним технічним засобом навчання є електронні інтерактивні дошки, наприклад SMART Board. Електронні інтерактивні дошки – це ефективний спосіб впровадження електронного змісту навчального матеріалу і мультимедійних матеріалів у процес навчання. Матеріал заняття чітко вимальовується на екрані інтерактивної дошки і націлює кожного студента до активної плідної діяльності. Заздалегідь підготовлені тематичні тексти англійською мовою, вправи, барвисті картинки різного характеру, матеріал англомовних мультимедійних дисків, аудіо-, відеоматеріали служать для введення або активізації матеріалу практичного заняття, повторення або закріплення лексичних одиниць і граматичної структури мови, контролю та самоконтролю знань. Інтерактивна дошка дозволяє працювати без використання клавіатури, «миші» і монітора комп'ютера. Усі необхідні дії можна проробляти безпосередньо на екрані за допомогою спеціального маркера або навіть пальця. Викладач не відволікається від заняття для проведення необхідних маніпуляцій за комп'ютером. Це позитивно позначається на якості подання навчального матеріалу.

Використання сучасних технологій, зокрема комп'ютерів, Інтернет-ресурсів, спеціальних навчальних мультимедійних програм, а також сучасних технічних засобів (DVD, відеокамер, диктофонів), дозволяє оптимізувати навчальний процес у таких напрямках:

- підвищення мотивації учнів за рахунок активної залученості в процес живої комунікації;
- виховання самостійної особистості учня завдяки навичкам знаходити, оцінювати й аналізувати інформацію;
- інтенсифікація навчального процесу, що дозволяє раціонально організувати навчальний процес, як у рамках аудиторних занять, так і в умовах самостійної роботи учнів;
- розвиток комунікативних навичок учнів і вчителів.

Безперечна перевага особистісно орієнтованих технологій навчання перед традиційними полягає в тому, що вони потребують активності з боку кожного учасника заняття, знімають емоціональні й комунікативні бар'єри, сприяють набуттю й формуванню в учнів певних особистісних якостей: зібраності, старанності, ініціативності, колективізму, креативності, комунікативності тощо.

Проаналізувавши вищезгадані особистісно орієнтовані технології, які застосовуються в процесі вивчення іноземної мови, можна зробити висновок,

що вони дають учням і студентам можливість виявляти проблеми, збирати й аналізувати інформацію, знаходити альтернативні рішення й обирати найбільш оптимальний шлях розв'язання задач у процесі як індивідуальної, так і групової роботи.

Наведені характеристики зазначених особистісно орієнтованих технологій дозволяють стверджувати, що їх використання в організації навчального мовного процесу є вагомим чинником не лише підвищення якості вивчення іноземних мов, а й розвитку особистості учня та вчителя.

Отже, виникає нагальна потреба більш активного використання особистісно орієнтованих технологій у практиці загальноосвітньої школи, що потребує відповідної підготовки вчителів іноземних мов.

Тому нижче пропонуємо приклади та методичні рекомендації до використання окремих особистісно орієнтованих технологій навчання іноземних мов.

3. ПРИКЛАДИ Й МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛГІЙ

§ 3.1. Ігрові прийоми роботи з текстом

Організовуючи навчання усному мовленню, слід потурбуватися, щоб для учнів воно було вмотивоване. Для досягнення комунікативної мети необхідні засоби у вигляді слів, словосполучень, граматичних конструкцій, які допоможуть її реалізувати.

Виконання вправ з техніки читання корисне й ефективно: учні з великим задоволенням займаються таким видом вправління. Воно дає можливість швидше перейти до читання речень і текстів, побудованих на вивченому матеріалі, а пізніше й до складніших текстів. Серед величезної кількості вправ, метою яких є формування та удосконалення навичок техніки читання, можна назвати також створення ігрових ситуацій. У шкільній практиці все частіше й частіше почали використовуватись ігри, спрямовані на формування усномовленнєвих умінь.

Важливе місце серед різноманітних ситуацій займають ігрові. Як і в будь-якій колективній грі, при її проведенні дуже важливими є взаємовідносини між учнями та учителем, у класі загалом. Велике значення має присутність на уроці духу змагання, який виникає при сприйманні і відтворенні іншомовного висловлювання: хто швидше зрозуміє, правильно відповість на запитання. У системі навчання іноземної мови ситуативний підхід є одним з найважливіших. Його використання дозволяє викликати в учнів інтерес до спілкування і навчання іноземної мови в цілому.

Ігрові вправи мають значний методичний потенціал: вони забезпечують мотивацію навчальної діяльності, створюють емоційну та позитивну атмосферу навчання, сприятливі умови для колективної взаємодії під час виконання ігрових і навчальних завдань. Ігрові вправи, що використовуються в навчанні іноземної мови, повинні відповідати дидактичним вимогам, а саме, реалізувати принципи свідомості, розвивального навчання, позитивного емоційного фону, посиленої складності, загальнометодичним вимогам, що співвідносяться з методичними принципами інтенсивного навчання іноземної мови, а саме, особистісно орієнтованого спілкування, особистісно-рольової організації навчального матеріалу та навчального процесу.

Комунікативно-ситуативний підхід використовується для закріплення лексичного матеріалу, діалогічного та монологічного мовлення, а також у вивченні інтонації. У вивченні інтонації комунікативно-ситуативний підхід допомагає формуванню в учнів рецептивних ритміко-інтонаційних навичок або інтонаційного слуху в аудіюванні, а також продуктивних ритміко-інтонаційних навичок в говорінні та при читанні вголос.

Важливе місце в комунікативно-ситуативному підході займають ігрові ситуації. Ігри допомагають спілкуванню, сприяють передаванню накопиченого досвіду, одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку

комунікативних навичок учнів, їх сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, емоцій, таких рис, як активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність. Крім того, що ігри мають величезну методичну цінність, вони дуже цікаві як учителю, так і учню. Як і в будь-якій колективній грі, в її проведенні дуже важливими є взаємовідносини між учнями та учителем, у класі загалом. Суттєве значення має присутність на уроці духу змагання, який виникає в процесі сприймання та відтворення іншомовного висловлювання: хто швидше зрозуміє, правильно відповість на запитання.

Запитання – відповідь

Варіант 1 Завдання: швидко й уважно прочитати текст. Клас поділити на дві команди. Перша буде задавати запитання, друга – на них відповідати. Це змагання на краще запитання та кращу відповідь (точнішу, повнішу, розумнішу, веселу, цікаву та ін.).

Варіант 2

Клас поділяється на мікрогрупи. Усім дається однакове завдання – уважно прочитати текст, визначити головні думки, поняття, ідеї. Скласти структурно-логічну схему (СЛС) або опорний конспект і презентувати його перед класом. Відбирається кращий конспект, або СЛС, обговорюється за участю всіх мікрогруп, доповнюється фрагментами з конспектів або структурно-логічних схем, складених іншими групами. Переноситься в зошит.

Вікторина

Клас поділити на групи. Запропонувати всім прочитати текст і позначити абзаци цифрами так, щоби не знали інші команди. До кожного абзацу придумати запитання-загадку. Записати їх на аркуші паперу та передати іншій команді. Завдання всім командам, що одержали папірці: дати відповідь на запитання (розгадати загадку) і вгадати, який абзац зашифровано. Під час визначення переможців урахувати активність учасників, якість виконаної роботи, уміння працювати в колективі.

Пантоміма

Прочитати текст швидко й уважно. Розділити його на складові частини. Клас поділити на групи. Завдання кожній – перекодувати інформацію з текстової форми у форму рухів і жестів. Кожна група після обговорення та репетиції своїх пантомім пропонує іншим учням класу розшифрувати те, що закодовано.

Конспект

Кожному учню дається декілька аркушів паперу та пропонується прочитати параграф, законспектувавши його таким чином: виділити в кожному абзаці тексту головну думку та записати її на окремому аркуші. Перемішати листочки, передати сусіду. Учитель пропонує прочитати головні думки, висловлені іншими учнями, і визначити номери абзаців, яким вони відповідають. Записати номери абзаців, до яких, на їх думку, відносяться конспекти, згорнути та передати конспекти іншим учням. Ті виконують

відповідну роботу. Передавати можна до тих пір, поки конспекти не повернуться до своїх авторів. Вони перевіряють відповідність проставлених чисел тим номерам абзаців, якими вони закодували інформацію. Виграє той, у кого правильно проставлена нумерація всіх абзаців усіма учасниками гри. Це означає, що члени групи найбільш точно відобразили їх зміст.

Учена рада

Увесь клас читає навчальний текст за фіксований час. Учням пропонується набір ролей фахівців: редактор, автор, критик, незнайко, фахівець та ін. Кожен може обрати собі роль будь-якого учасника вченої ради. Пропонується переказати текст із позицій обраної ролі. Члени ради оцінюють виступи. Виграє той виступаючий, який у найбільш оригінальній формі переказав текст, відповідно обробивши його.

Іменник

Учням пропонується уважно прочитати текст параграфа. Потім по черзі, установленій учителем або запропонованій учнями, школярі відтворюють текст за такими правилами. Перший називає іменник, який найбільш точно відповідає першому маленькому відрізку параграфа. Другий повинен повторити те слово, яке проголосив перший учень, і додати своє, яке теж повинно бути іменником. Таким чином, текст відтворюється тільки за допомогою іменників.

Коли текст повністю відтворено, обговорюють, чи вдалий утворився перелік іменників, за допомогою яких висвітлено зміст прочитаного. Додають, якщо щось не враховано.

Знайди помилку

Учням пропонується прочитати текст невеличкого параграфа. Потім підручник закривається, а за допомогою графопроектора проектується на екран цей самий текст, до якого внесені певні зміни (бажано помилкові). Учням пропонується прочитати текст на екрані, порівняти з тим, що запам'ятали з прочитаного, і виявити розбіжності (помилки). Зафіксувати їх у зошиті. Оцінювання діяльності учнів може бути заплановане або урахуванням участі в усному обговоренні, або шляхом перевірки зошитів.

8. Миттєве фото

Клас поділяється на групи. Групам дається завдання — за обмежений час запам'ятати якнайбільше інформації, викладеної в тексті. Для цього на дошці проектується протягом дуже короткого проміжку часу текст. Члени команд повинні разом (варіант запам'ятовування учні обирають самі) відтворити по пам'яті якомога більше відомостей. Потім обговорюються результати відтворення. Доповнюється зміст повідомлень, обирається переможець.

Цікаве запитання

Учням пропонується прочитати параграф (або його частину) та поставити цікаве запитання, відповідь на яке вимагала би глибокого розуміння

прочитаного. Заслухавши всі запитання, вибирають найкраще й оголошують переможця.

Переказ по колу

Учні читають текст параграфа. Потім стають у коло. Обирають будь-яком способом першого, хто почне переказ, і починають переказувати: кожний учень має право висловити лише одне речення (одну фразу). По черзі всі додають свої речення, розкриваючи зміст прочитаного тексту.

Заборонені запитання

У процесі обговорення клас обирає назву товариства, яке він буде представляти, готуючи запитання до тексту. Завдання: прочитати текст і сформулювати запитання таким чином, щоб у них не зустрічалися фізичні терміни, а застосовувалися лише терміни того товариства, яке обрав клас.

Учень, який допустив уживання фізичних термінів, вибуває з гри. Переможцем вважають того, хто жодного разу не помилився.

Конкурс казкарів

Учням пропонується прочитати текст параграфа та відтворити зміст прочитаного в жанрі казки за участю улюбленого героя, за улюбленим сюжетом. Щоби придумати цікаву казку, треба ще раз уважно прочитати текст, щоб у казковому сюжеті не забути відтворити його основний зміст. Після індивідуальної роботи (можна групової) заслуховуємо тексти казок, обговорюємо, вибираємо найбільш удалу казку.

Мініатюра

Клас розбивається на групи по три-чотири особи. Групам пропонується прочитати текст і за допомогою будь-яких виразних засобів передати його зміст. Це можуть бути вірші, малюнок, драматизація, загадка, жарт, казка, пантоміма тощо. Кожна група презентує свою роботу, клас оцінює за трибальною системою: «посередньо», «добре», «дуже добре».

Відповідь — слово

За певний час увесь клас повинен прочитати текст параграфа, зрозуміти його зміст, сформулювати запитання та задати його учню, якого може вибрати вчитель, а наступного може вибрати той, хто задає запитання. Учень, якому адресується запитання, повинен відповісти на нього одним словом і задати своє запитання іншому учню. І так доти, доки вчитель не припинить процедуру. Оцінюються найбільш удалі запитання та відповіді.

Склади малюнок

Учням роздають по аркушу паперу та пропонують намалювати на одному боці такий малюнок, який би зайняв більшу частину аркуша. Ножицями його розрізають на квадратики. Їх кількість залежить від величини тексту. Якщо текст громіздкий, можна розрізати на 12 частин (три надрізи по довжині та чотири — по ширині). Якщо короткий — на меншу кількість правильних за формою

шматочків. Папірці перевертають чистою стороною догори, на кожному клаптику записують одне речення, яке виражає основну думку частини тексту, прочитаного вчителем. Текст повинен бути розбитим на таку кількість частин, на скільки клаптиків розрізано аркуш. Заповнені клаптики перемішуються та передаються іншому учню. Таким чином учні обмінюються комплектами папірців. Завдання полягає в тому, що треба прочитати текст і побудувати ланцюжок у тій послідовності, в якій читав учитель. Якщо процедура виконана правильно, на звороті складеться малюнок. Підглядати на зворотний бік папірця забороняється.

Казкове королівство

Клас читає текст параграфа. Вибираються два учні, чесні, розумні, непідкупні — охоронці. До їх обов'язків уходить задавати кожному учню по запитанню до прочитаного тексту. Ті, хто відповість, отримують дозвіл на прохід до казкового королівства, де відбудеться казковий бал. До охоронців підходять учні самі у міру того, як зрозуміють, що підготовлені. Завдання охоронців — не пропустити тих, хто не знає, а решті учнів — довести, щоби вони зрозуміли й усвідомили текст. Охоронців можна міняти на тих учнів, хто має бажання зіграти цю роль. Ті школярі, які не змогли відповісти на запитання, продовжують читати текст до його повного засвоєння.

Дерево мудрості

Учням пропонується прочитати текст параграфа та сформулювати складне запитання за текстом, записавши його на маленькому аркуші паперу. Папірець скручують трубочкою, зав'язують ниткою та прикріплюють до дерева, ніби одягають ялинку. На дереві буде стільки «іграшок», скільки учнів у класі. Коли дерево вже одягнене, учні по черзі підходять до нього, зривають запитання та відповідають на нього. Слухачі оцінюють відповіді.

Пошта

Кожному учню класу присвоюється особистий номер, який є його поштовою адресою. Усі уважно читають текст і на клаптику паперу пишуть лист будь-якому учню, указавши його номер. Зміст листа — запитання з теми. Отримавши лист, адресат надсилає відповідь тому учню, який його прислав. Таким чином увесь клас охоплений листуванням. Допомагають учителю передавати листи обрані листоноші. Перемагає той, хто за відведений час (15-20 хвилин) надіслав більше листів і отримав більше відповідей.

Ієрархія

Клас поділяється на групи. До складу кожної входить стільки учнів, на скільки частин передбачається розбити параграф. Кожен учень групи читає свою частину тексту та виділяє основне слово, що відображає його смисл, тобто є ключовим. Таким чином, кожний учень визначає ключове слово до своєї частини тексту. Після обговорення у групі визначають, яке з цих слів — найголовніше, яке — менш значиме. Таким чином, утворюється ланцюжок

слів, утворених за ступенем значущості. Потім кожна група презентує свій ланцюжок. Ланцюжки порівнюються, обговорюються, визначається найкращий. Він записується всіма в зошит.

Особливість (відмінність)

Цей прийом застосовується до текстів, зміст яких вивчався раніше. Учні пропонується прочитати текст і визначити, що нового вони дізналися з нього. Це записати в зошит. Потім по черзі заслуховують усіх учнів.

Доповідь (шпаргалка)

Завдання кожного учня: прочитавши текст параграфа, написати шпаргалку (це може бути схема, малюнок, короткий текст). Передати шпаргалку сусіду, а той повинен розкрити зміст шпаргалки й оцінити її.

Філософська сімка

Філософи стверджують, що будь-який матеріал можна легко засвоїти, розклавши його на сім полиць. Ними можуть бути такі філософські категорії: особливе, загальне, одиничне, зміст, форма, явище, сутність. Прочитавши матеріал, учні повинні виконати самостійно запропоновану процедуру. Це дуже дієвий і вдалий прийом, але потребує попередньої підготовки учнів до його виконання. Для цього необхідно вчителю разом з учнями проробити декілька таких аналізів текстів. Після виконання завдання обговорюються результати, визначається найбільш удалий варіант.

Чомучка

Сутність цього прийому зводиться до такого: прочитавши текст, учні повинні сформулювати до нього шість журналістських запитань: що? де? коли? як? чому? навіщо?

Структура тексту

Увесь клас ознайомлюється з текстом. Після виконання цього завдання учнів об'єднують у чотири групи: перша буде називатися «Вступ», друга — «Основна думка», третя — «Заклучна частина», четверта — «Доповнення». Члени четвертої групи мають право брати слово після виступу кожної з попередніх трьох груп.

Переказ тексту відбувається по черзі, причому вчитель може викликати будь-якого учня з кожної групи.

Тямущий учень

Після читання тексту учням пропонується скласти до нього якнайбільше запитань. Причому запитання можуть бути різного характеру: уточнюючі, проблемні, пояснювальні, прогностичні та ін. Хто більше складе запитань (у кого буде довший список), той і переміг.

Скласти підручник

Кожному учню пропонується побувати в ролі автора підручника та написати текст параграфа для учнів різних категорій: слабких, середніх, сильних, дошкільнят, бабусь та ін. Спочатку параграф читається, а потім учні переписують його зміст, орієнтуючись на зазначену аудиторію.

Ключові слова

Учням пропонується прочитати текст, розділити його на частини та до кожної відшукати ключове слово. Утворити ланцюжок ключових слів, записати в зошиті. До дошки по черзі викликаються учні, які записують один під одним свої ланцюжки. Потім порівнюють їх зміст, довжину й точність. Визначають кращий.

Образна пам'ять

Після ознайомлення з текстом підручника учнів розбивають на команди й кожній пропонують показати текст у вигляді застиглої німої сцени. Кожен з учасників у цій сцені грає свою роль або демонструє свою деталь. Для полегшення сприймання можна на аркуші паперу, який кожен учень тримає в руці, написати назву деталі. Після перегляду всіх німих сцен, що відображають зміст тексту, обговорюють їх і визначають найкращу.

Вправи з розвитку навичок роботи з текстом

Закінчіть речення, що несе важливу інформацію. Закінчіть абзац.

Розташуйте речення в належному порядку.

Вставте пропущені слова.

Підтвердіть свою думку фразою з тексту та ін.

Лінгвістичні вправи

а) Перерахуйте прикметники в тексті. З якими словами вони узгоджуються? Що означають? Доберіть синоніми. Чи можна їх застосовувати в даному випадку? Чи не змінюється фізичний зміст утворених словосполучень?

б) Виберіть іменники з тексту. Доберіть прикметники до іменників. Дайте змістовну характеристику утвореним словосполученням.

в) Речення для коментування. Учитель читає короткі речення. Завдання учнів — розкрити фізичний зміст того, про що йдеться в реченні.

г) Систематизувати слова за змістовими ознаками. Учитель пропонує перелік слів, до складу якого входять поняття, явища, факти, досліди й інші елементи знань. Завдання полягає у групуванні понять-за смисловими ознаками.

д) Визначення різних видів зв'язків між поняттями. Прикладами таких зв'язків можуть бути: рід—рід; рід—вид; причина—наслідок; вид—вид; вид—рід та ін.

Вправи на виявлення ступеня розуміння тексту

Виберіть правильний варіант відповіді на запитання.

Порівняйте об'єкти.

Підготуйте запитання з теми.

Застосуйте знання для розв'язання задачі.

Напишіть листа до...

Після ознайомлення з текстом й обговорення в групах учням пропонується завдання — написати листа до певних осіб.

Наприклад, після вивчення теми «Теплові двигуни та їх вплив на навколишнє середовище» учням пропонується написати листи до конструкторів автомобілів, водія, директора автопідприємства, працівника санстанції, автоінспектора, власника автомашины, архітектора, який проектує автомагістралі, капітана корабля, диспетчера авіаліній та ін. У листах висловити турботу, пов'язану з наслідками експлуатації машин, і запропонувати активізувати діяльність із запобігання негативного впливу на навколишнє середовище.

Читання в парах

Учні поділяються на пари від одного до чотирьох. Запропонований текст теж поділяється на таку ж кількість частин. Кожна пара вивчає свою частину тексту. При цьому ролі учасників міняються: від того, хто питає, до відповідача. Після обговорення в парах учні домовляються про презентацію своєї частини тексту всім учням класу.

Райдуга

Кожний учасник групи отримує текст-опис із теми заняття. Уважно читає його, визначає найважливіші фрагменти змісту, виписує їх на папірцях різного кольору. Після завершення роботи на дошці вивішуються папірці від кожної з груп, порівнюються на предмет кількості фрагментів і причин їх кольорового забарвлення. Кожна група обґрунтовує результати своєї діяльності.

Фантазія

Клас поділяється на групи. Кожній групі дається текст, пов'язаний із темою, що вивчається. Робота здійснюється в три етапи: на першому — кожна група після уважного ознайомлення зі змістом тексту записує на аркуші одну-дві фрази, що передають основну суть прочитаного; на другому — групи обмінюються аркушами із записаними опорними фразами. На основі отриманих фраз складають опис ситуації. На третьому — представляють класу відтворені описи та порівнюють їх із оригіналом тексту.

Запитуйте — відповідаємо

Учні поділяються на пари. Кожна пара отримує навчальний текст (може бути параграф підручника). Завдання полягає в тому, щоб уважно прочитати його і сформулювати запитання різних типів (буквальні — такі, що потребують фактичної інформації; запитання на перетворення — вимагають від учня подати інформацію в іншому вигляді; запитання на тлумачення розраховані на пошук зв'язків між фактами, поняттями; запитання на застосування наявних знань дають змогу розуміти текст і виконувати логічні операції з його певними частинами; аналітичні потребують відповіді на запитання, пов'язані з визначенням причин того, що відбулося; запитання на синтез спонукають до

творчого розв'язання завдань і нестандартного мислення; запитання на оцінювання потребують від учнів власних суджень, винесення оцінок щодо цінності набутої інформації), треба продумати свої відповіді, обґрунтувати їх відповідними джерелами інформації. Викладач збирає аркуші із запитаннями. Перемішує їх і передає парам для пошуку відповідей. Після завершення цього етапу роботи відбувається експрес-опитування, у ході якого учні-автори зачитують питання, а учні-адресати повідомляють свої відповіді на них. За найбільш цікавими запитаннями може бути організована дискусія.

§ 3.2. Рольові ігри

Серед інноваційних технологій навчання іноземних мов значне місце займають рольові ігри, які розвивають пізнавальний інтерес, активізують розумову діяльність. Гра розвиває спостережливість, вчить робити висновки, зіставляти окремі факти. Під час гри учні краще засвоюють матеріал, вчаться застосовувати набуті знання у нових ситуаціях. Рольова гра вимагає від учнів прийняття конкретних рішень у проблемній ситуації в межах ролі. За традицією рольові ігри поділяють на мікроетюди (беруть участь до 4 студентів) та макроетюди (від 5 студентів). Рольові ігри складаються з певної кількості завдань, в якій основна мета – прийти до згоди або знайти взаємодію з партнером. У рольових іграх обов'язково формуються соціально-рольові відносини учасників.

Рольова гра як особистісно-орієнтована технологія навчання іноземних мов одержала широке застосування у практиці. Рольова гра деякими зарубіжними методистами (J. Revell, J. Laylor) визначається як спонтанна поведінка того, хто навчається, його реакція на поведінку інших людей, що беруть участь у гіпотетичній ситуації. Методист D. Verne дотримується такої самої думки. Він визначає рольову гру як прийом, коли учень повинен вільно імпровізувати в межах заданої ситуації, виступаючи в ролі одного з її учасників. Вона належить до групи інтерактивних технологій навчання, допомагає активізувати мовну діяльність школярів, формує в них уміння самостійно висловлювати свої думки, виховує почуття впевненості в собі, сприяє створенню позитивного психологічного мікроклімату на уроці, залучає до активної мовленнєвої діяльності всіх учнів.

Для учнів рольова гра – це ігрова діяльність, у якій вони беруть на себе певні ролі й виконують їх. Навчальний характер цієї діяльності учнями не усвідомлюється. Рольова гра має велике виховне значення. Вона допомагає згуртувати учнівський колектив, залучаючи до активної діяльності сором'язливих чи несміливих. У рольових іграх виховується свідомість, дисципліна, взаємодопомога, уміння відстояти свою точку зору.

Найбільш розповсюдженими формами рольових ігор є такі: презентація; інтерв'ю, конференція, круглий стіл, екскурсія, казка та ін. Вибір форми рольової гри залежить від інтелектуальних і вікових особливостей учнів. Наприклад, молодшим школярам цікаво буде слухати й брати участь в інсценізації казки. А в старших школах можна провести круглий стіл чи конференцію.

Головне – дотримуватись таких основних вимог до рольових ігор:

1. Гра повинна стимулювати мотивацію навчання, викликати в учнів інтерес і бажання добре виконати завдання.
2. Рольову гру треба добре підготувати та добре організувати.
3. Рольова гра неодмінно проводиться в доброзичливій, творчій атмосфері, викликає в учнів почуття задоволення, радості.
4. Рольова гра має бути прийнята всім класом.

5. Гра організовується таким чином, щоб учні могли в активному розумовому спілкуванні з максимальною ефективністю використовувати навчальний матеріал, що відпрацьовується.

На різних етапах навчання комунікативних умінь учитель обирає різні форми рольових ігор. Так, вважається за доцільне використання форми "круглий стіл" з учнями старшої школи. На цей час старшокласники знаходяться вже на достатньому рівні підготовки мовних навичок, учні мають певний багаж знань та життєвого досвіду, щоб висловити свою думку, обґрунтувати сказане, погодитися чи висловити незгоду.

Наведемо приклад такої форми рольової гри як «круглий стіл». Під час вивчення теми «Здорове харчування» в 10 класі учні розташовуються за столом таким чином, щоб утворилося коло і всі один одного бачили.

Пропонується завдання: придумати «свою історію» про вплив здорового харчування на організм людини. Головне, щоб розповідь стосувалася побутових проблем, відомих харчів і розповсюдженої їжі, була простою у сприйнятті та охоплювала вивчену нову лексику.

Варто зазначити, що ґрунтовні знання англійської мови учні показують не тоді, коли демонструють домашню підготовку, а тоді коли можуть швидко зорієнтуватися в ситуації. Це говорить про те, що учні уважно слухають та розуміють співрозмовника, реагують на ситуацію, можуть довести свою точку зору. Таким чином, під час використання різноманітних форм рольових ігор учні можуть покращити навички комунікативної діяльності, отримати задоволення від уроків, а це позитивно впливає на мотивацію їх навчання.

В умовах загальноосвітньої школи під час вивчення іноземної мови рольова гра допомагає спілкуванню, сприяє передаванню життєвого досвіду, одержанню нових знань, розвитку комунікативних навичок людини, а також вихованню таких рис як активність, спостережливість, уважність. Отже, рольова гра – простий і ефективний спосіб навчити дитину спілкуватися іноземною мовою.

Окремим видом рольових ігор є ситуаційно-рольові ігри, що передбачають виконання певних ролей у конкретній ситуації, наприклад: «У магазині», «В театрі», «На прийомі в лікаря», «На уроці», «На екскурсії» тощо.

У методичній літературі визначено такі основні правила ситуаційно-рольової гри:

- учневі пропонується поставити себе в ситуацію, яка може виникнути за межами школи, в реальному житті. Це може бути все, що завгодно: від зустрічі знайомого на вулиці до більш складної ситуації;

- учневі необхідно адаптуватися в даній ролі у потрібній ситуації. В одному випадку він може грати сам себе, в іншому його доведеться взяти на себе уявну роль;

- учасникам гри необхідно поводитись таким чином, ніби все відбувається в реальному житті, їх поведінка має відповідати ролі, яку вони виконують;

- учасники гри повинні сконцентрувати свою увагу на комунікативному використанні одиниць мови, а не на звичайній практиці їх відпрацювання та закріплення в мовленні.

Структура рольової гри складається з трьох основних компонентів: ролі, вихідної початкової ситуації та рольової дії.

Продумуючи рольову гру, вчитель повинен враховувати наступні її ознаки:

1. Ситуація повинна бути найбільш наближеною до життя. У ситуації необхідно дати відомості про соціальні взаємини партнерів, наприклад, офіційні, неофіційні).

2. Ролі, обрані учнями, повинні найбільшою мірою підходити даній ситуації. Опис ролі дається в рольовій картці, при цьому інформація може бути представлена детально: відомості про людину, її життєвий досвід, звички, захоплення тощо. Однак інформація не повинна викладатися занадто докладно, тому що в цьому випадку учасник гри позбавляється можливості виявити свою творчість. Опис може бути коротким, щоб учень міг “додумати” образ персонажа, роль якого він буде виконувати. Учням потрібно дати час, щоб вони ввійшли в роль. Ролі, зазвичай, розподіляє вчитель, але учням старших класів краще надати можливість вибору.

3. Учасники ситуаційно-рольової гри повинні враховувати наявність різних рольових цілей (якщо екскурсовод розповідає про країну чи місто, то турист не лише слухає, а й запитує необхідну інформацію).

4. Учасники ситуаційно-рольової гри не повинні діяти індивідуально, а тільки колективно, репліки одного повинні викликати відповідну реакцію іншого, а за реакцією слідує дія партнера.

5. Наявність загальної мети у всього колективу.

6. Учасники гри приходять до власного рішення, підказаного ситуацією і думками самого учня.

7. Наявність системи групового й індивідуального оцінювання діяльності учасників гри. Кожен учасник гри, в залежності від виконання заданої ролі, оцінюється або експертом з числа самих учасників, або ж викладачем.

8. Створення доброзичливої атмосфери.

9. Учитель повинний намагатися передбачати можливі типові помилки учнів у ході ситуаційно-рольової гри, і попередити їх, продумавши попередні вправи на використання визначених граматичних структур, лексичних одиниць, що обов'язково будуть використовуватися в грі.

Отже, ситуаційно-рольова гра – це ситуативно-варіативна вправа, яка поєднує в собі елементи як ігрової, так і навчальної діяльності. Під час таких ігор учні набувають досвіду спілкування іноземною мовою, і це спілкування є не лише мовленнєвим, а ще й включає в себе міміку, жести, емоції, рухи та відповідну поведінку, яка залежить від заданої ситуації. Для учнів це, насамперед, захоплююче заняття, а навчальний характер гри вони майже не усвідомлюють.

Приклади рольових ігор:

1. «Was ist das?»

Вчитель роздає картки, які видно тільки через маленький отвір. Учні показують один одному картинки та питають «Was ist das?» Вони складають питання «Das ist?» доки не відгадають.

2. «Дискусія між українськими та англійськими/німецькими однолітками»

Половина класу бере на себе роль українських школярів, інші учні - «гості з Німеччини». Українські учні розповідають «закордонним гостям» про свою країну, її географічне положення, столицю, традиції, права та обов'язки громадян України, а також називають та доводять усі переваги України над іншими країнами, зокрема над Німеччиною, інші роблять аналогічне. І саме та група учасників, яка доведе кращість, першість своєї країни, отримує певну винагороду. Кожен «українець» і кожен «гість» повинні задати хоча б одне запитання і дати відповідь хоча б на одне запитання.

Гра «Посли».

Клас ділиться на підгрупи, не менше 5 осіб. Кожна група загадує, наприклад, професію або знаменитість і так далі. Прийнявши на себе цю роль, один представник іде в іншу групу і відповідає там на запитання від імені цього персонажа. Якщо здогадуються, хто він, його беруть в «полон», а група обирає іншого посла. Виграє та група, яка змогла взяти в полон більшу кількість бранців.

Гра «Близнюки» («Twins»). Вправа в імітації.

Завдання першого партнера. Ви - учасник шкільної художньої самодіяльності. Мрієте стати професійним актором. Цікавитесь усіма театральними жанрами. Завдання другого партнера. Ви однокласник і найближчий друг майбутнього актора. У всьому наслідує йому. Вас прозвали близнюками. I am interested in opera. (Я цікавлюся оперою). I am interested in opera too. (Я теж цікавлюся оперою). Приклади варійованих елементів, набраних курсивом: drama, comedy, tragedy, classical music, folk music, pop music. (Драма, комедія, трагедія, класична музика, народна музика, поп музика).

Гра «Театрالی» («Theatre - Goers»). Вправа в підстановці.

Завдання першого партнера (дівчинці): Ви - Мальвіна. Любіть театр. Скажіть, у якому театрі ви були вчора. Завдання другого партнера (хлопчикові): Ви - Буратіно. Скажіть, в якому театрі ви побували минулого тижня. I went to the Opera and Ballet Theatre yesterday. (Вчора я ходила в Театр Опери та Балету). And I went to the Puppet Theatre last week.

Гра «Experts» («Експерти»).

Троє хлопців сидять біля дошки обличчям до класу. Клас вирішує, в якій області ці учні будуть експертами (наприклад, в кулінарії). Потім клас задає їм питання по темі. Експерти відповідають по черзі, вимовляючи по одному слову. Потім інші учні стають «експертами» в іншій області. Метою даної гри є систематизація знань учнів з певних тем та активізації лексики.

Гра «Interview»

Мовне завдання: тренувати швидкість мови в ситуації питання-відповідь. Підготовка: учні вибирають відому особистість, обговорюють його (її) біографічні дані, його (її) творчість перед грою. Гра проходить у групах по три-чотири людини, які працюють разом. Один з них грає роль відомої людини, інші задають йому (їй) питання про життя, творчість, роботу, сім'ю і так далі. Потім один з учнів класу переказує все, що він дізнався про цю особистість. Цю гру можна провести у формі прес-конференції з певної теми з участю «відомих людей» з необмеженою кількістю журналістів, що представляють різні видання.

Гра «Guide me trough the town»

Ввести цю гру не складало особливих труднощів: багато учні вже здійснили подорожі в інші міста, ще більше в них було планів Teacher I know that coming holidays you are going to visit the town of N. Let me guide the town. I want to see how you can follow the direction of the guide. (План уявного міста був розмножений задалегідь.) Ready?

У системі навчання іноземної мови комунікативно - ситуативний підхід є одним з найважливіших. Його використання дозволяє викликати в учнів інтерес до спілкування і навчання іноземної мови в цілому.

За умови створення ситуацій, наближених до реальності, учні можуть застосовувати всі свої мовні навички й уміння для висловлення власних думок і почуттів. Навіть на елементарному рівні вони вчаться експлуатувати гнучкість мови. Більше того, інтерактивні та творчі завдання, за оцінкою як учителів, так і учнів, більше цікаві й захоплюючі.

Завдання педагога полягає в тому, щоб знайти максимум педагогічних ситуацій, у яких може бути реалізоване прагнення дитини до активної пізнавальної діяльності. Педагог повинен постійно удосконалювати процес навчання, що дозволяє дітям ефективно та якісно засвоювати програмний матеріал. Тому так важливо використовувати ігри на уроках.

Гра допомагає спілкуванню, сприяє передачі накопиченого досвіду, одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок людини, її сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, емоцій, таких рис, як колективізм, активність, дисциплінованість, спостережливість, уважність. Крім того, що ігри мають величезну методичну цінність, вони дуже цікаві як учителю, так і учню.

Та, безперечно, ігри мають крім переваг ще й недоліки. Одним із яких є «примітивізація» мовлення учнів, збільшення кількості помилок. Та ці недоліки можна усунути такими шляхами: високим рівнем підготовки до проведення рольової гри, правильною організацією гри, регулярністю застосування даного прийому навчання, і звісно, майстерністю вчителя та його відданістю своїй справі.

Є кілька особливих причин щодо використання таких ігор:

- Досвід, який можна отримати завдяки рольовій грі. За допомогою такої гри в учнів ефективно розвиваються навички мовлення.
- Ігри дають учням можливість потрапляти в такі ситуації, в яких від них вимагається використовувати і розвивати ті форми мови, які необхідні для покращення суспільних взаємовідносин, але які так часто не беруться до уваги нашими програмами по вивченню іноземної мови.
- Ігри додають багатьом сором'язливим учням впевненості у собі.
- Вони мають велику методичну цінність, оскільки проводити ігри весело і цікаво як учням так і вчителям. Як тільки учні починають розуміти що від них очікують, вони цілковито поринають у гру, використовуючи свою уяву і тим самим, насолоджуються цим процесом.
- Гра - це одна із складових частин комунікативних прийомів. Вона розвиває здатність учня вільно володіти мовою, сприяє взаєморозумінню, підвищує мотивацію.

Отже, гра додає навчальному спілкуванню комунікативну спрямованість, зміцнює мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищує якість оволодіння нею. Гра – могутній фактор психологічної адаптації дитини в новому мовному просторі, що може вирішити проблему природного ненасильницького впровадження іноземної мови у світ дитини.

§ 3.3. Інформаційно-комунікаційні технології вивчення іноземних мов

Розвиток освіти наразі органічно пов'язаний з підвищенням рівня її інформаційного потенціалу. Ця характерна риса багато в чому визначає як напрям еволюції самої освіти, так і майбутнє всього суспільства. Для найбільш успішного орієнтування в світовому інформаційному просторі необхідно оволодіння учнями інформаційною культурою, а також комп'ютерно-екранною культурою, оскільки пріоритет в пошуку інформації все більше і більше віддається Інтернет.

Основна мета вивчення іноземної мови - формування комунікативної компетенції, всі інші цілі (освітня, виховна, розвиваюча) реалізуються в процесі здійснення цієї головної мети. Комунікативний підхід передбачає навчання спілкуванню і формування здатності до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету. Поза спілкування Інтернет не має сенсу – це міжнародне багато національне, крос-культурне товариство, чия життєдіяльність заснована на електронному спілкуванні мільйонів людей у всьому світі, говорять одночасно - самий гігантський за розмірами та кількістю учасників розмова, яка коли-небудь відбувалася. Включаючись в нього на уроці іноземної мови ми створюємо модель реального спілкування.

Спілкуючись в істинній мовному середовищі, забезпеченої Інтернет, учні виявляються у справжніх життєвих ситуаціях. Залучені у вирішення широкого кола значимих, реалістичних, що цікавлять і досяжних завдань, школярі навчаються спонтанно й адекватно на них реагувати, що стимулює створення оригінальних висловлювань, а не шаблонну маніпуляцію мовними формулами. Першорядне значення надається розумінню, передачі змісту і вираженню сенсу, що мотивує вивчення структури і словника іноземної мови, які служать цієї мети. Комунікативний підхід – стратегія, що моделює спілкування, спрямована на створення психологічної та мовної готовності до спілкування, на свідоме осмислення матеріалу і способів дій з ним, а також на усвідомлення вимог до ефективності висловлювання.

Для користувача реалізація комунікативного підходу в Інтернеті не представляє особливої складності. Комунікативне завдання повинне пропонувати учням проблему або питання для обговорення, причому учні не просто діляться інформацією, а й оцінюють її. Важливо, щоб таке завдання робило можливим гнучке використання всіх знань і вмінь учнів. Використання Інтернету в комунікативному підході як не можна краще мотивовано: його мета полягає в тому, щоб зацікавити учнів у вивченні іноземної мови за допомогою накопичення і розширення їх знань і досвіду. Навчаючи справжнього мови, Інтернет допомагає у формуванні вмінь та навичок розмовної мови, а також у навчанні лексиці і граматиці, забезпечуючи справжню зацікавленість і, отже, ефективність. Більш того, Інтернет розвиває навички, важливі не тільки для іноземної мови. Це, перш за все, пов'язано з розумовими операціями: аналізу, синтезу, абстрагування, ідентифікації, порівняння, зіставлення, вербального і смислового прогнозування і

попередження і т.д. Таким чином, навички та вміння, що формуються за допомогою Інтернет-технологій, виходять за межі іншомовної компетенції навіть у рамках «мовного» аспекту. Інтернет розвиває соціальні та психологічні якості учнів: їх впевненість в собі і їх здатність працювати в колективі; створює сприятливу для навчання атмосферу, виступаючи як засіб інтерактивного підходу.

Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може включати в себе: електронну пошту (e-mail); телеконференції (usenet); відеоконференції; можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) та розміщення її на Web-сервері; доступ до інформаційних ресурсів: довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek, UltraSmart, LookSmart, Galaxy); пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite); розмову в мережі (Chat).

Створення штучного іншомовного середовища в процесі навчання іноземним мовам - один з важливих проблемних питань сучасної методики. З ним у першу чергу пов'язана реалізація масового навчання двом з чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності: аудіюванню та говорінню (умовно-комунікативному або комунікативному). Для досягнення цієї мети використовуються технічні засоби навчання. Сучасний етап розвитку техніки характеризується переходом до створення багатофункціональних навчальних комплексів і автоматизованих навчальних систем на базі ПК. Такі комплекси і системи володіють універсальними дидактичними можливостями: вони дозволяють здійснювати навчання в діалоговому режимі з урахуванням індивідуальних можливостей учнів, забезпечувати дистанційне навчання з використанням сучасних технологій.

Система освіти сьогодні все активніше використовує інформаційні технології та комп'ютерні телекомунікації. Особливо динамічно розвивається система дистанційної освіти, чому сприяє ряд факторів, і перш за все - оснащення освітніх установ потужною комп'ютерною технікою та розвиток інтернет-спільнот.

Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на уроках іноземної мови включають:

- вивчення лексики;
- відпрацювання вимови;
- навчання діалогічного та монологічного мовлення;
- навчання письма;
- відпрацювання граматичних явищ.

Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної учням і вчителям інформації, у будь-якій точці земної кулі: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів, необхідну літературу тощо.

Одним з найбільш революційних досягнень за останні десятиліття, яке значно вплинуло на освітній процес у всьому світі, стало Використання

кібернетичного простору (syberspace) у навчальних цілях є абсолютно новим напрямом загальної дидактики і часткової методики, оскільки зміни зачіпають усі сторони навчального процесу, починаючи від вибору прийомів і стилю роботи, закінчуючи зміною вимог до академічного рівня учнів. Змістова основа масової комп'ютеризації освіти, безумовно, пов'язана з тим, що сучасний комп'ютер є ефективним засобом оптимізації умов розумової праці взагалі, в будь-якому його прояві.

Кінцевою метою навчання іноземних мов є вільне орієнтування в іншомовному середовищі та вміння адекватно реагувати в різних ситуаціях, тобто спілкування. Нові погляди на результат навчання сприяли появі нових технологій і відмови від застарілих. Сьогодні нові методики з використанням Інтернет-ресурсів протиставляються методикам традиційного навчання іноземним мовам. Щоб навчити спілкуванню іноземною мовою, потрібно створити реальні, справжні життєві ситуації (тобто те, що називається принципом автентичності спілкування), які будуть стимулювати вивчення матеріалу і виробляти адекватну поведінку. Цю помилку намагаються виправити нові технології, зокрема Інтернет.

Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань на уроці іноземної мови:

- а) формувати навички та вміння читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного рівня складності;
- б) удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет, також відповідно підготовлених вчителем;
- в) удосконалювати вміння монологічного і діалогічного висловлювання на основі проблемного обговорення, представлених вчителем або кимось з учнів, матеріалів мережі;
- г) вдосконалювати вміння писемного мовлення, індивідуально або письмово складаючи відповіді партнерам, беручи участь у підготовці рефератів, творів, інших епістолярних продуктів спільної діяльності партнерів;
- д) поповнювати свій словниковий запас, як активний, так і пасивний, лексикою сучасної англійської мови, що відображає певний етап розвитку культури народу, соціального та політичного устрою суспільства;
- е) знайомитися з культурознавчих знаннями, що включають в себе мовний етикет, особливості мовної поведінки різних народів в умовах спілкування, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови;
- є) формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності учнів на уроці на основі систематичного використання «живих» матеріалів, обговорення не лише запитань до текстів підручника, а й актуальних проблем, що цікавлять усіх і кожного.

Прикладами використання можливостей ІКТ можна назвати наступні:

– найкращий вибір онлайн-словників

http://vk.com/englishweb?w=wall-56108769_117%2Fall

- онлайн-тезаурус для підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності шляхом збільшення словникового запасу
http://vk.com/englishweb?w=wall-56108769_110%2Fall
- підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності шляхом перегляду іншомовних фільмів –
http://vk.com/englishweb?w=wall-56108769_85%2Fall

Є в мережі Інтернет і безліч програм, які можна назвати певними онлайн-іграми чи інтерактивними доповненнями до основного функціоналу соціальних мережі, зокрема:

«Англійська з Words» – додаток дозволяє тренувати знання слів з певної тематики, вивчати правильну вимову та написання. Спочатку користувач ознайомлюється зі словниковим набором з певної тематики, слухає вимову та звертає увагу на написання. Далі починається тренування з перекладу засвоєних слів. Дана вправа націлена на розвиток рівня і мотивації до самоконтролю вивченого матеріалу. Наступним етапом є поліпшення запам'ятовування написання слова (spelling), так як перед користувачем стоїть завдання знайти слово в наборі літер. Переклад слів закріплюється четвертою вправою, де користувачу пропонується підібрати пари у форматі “англійська-українська” вивчених слів. Сприйняття слова на слух автоматизується вправою на відтворення слова в письмовій формі після прослуховування його в усній. Подібна навичка закріплюється також прийомами аудіювання навчального матеріалу.

Види тренувальних вправ для вивчення англійської мови в соціальному додатку «Англійська з Words»

«Жива англійська» – симулятор живого спілкування англійською мовою. Додаток запрограмований таким чином, що учень, який не має співрозмовника або достатньої впевненості для спілкування, може попрактикувати англійську

мову в діалозі з штучним інтелектом. Частково-мовна діяльність відбувається за рахунок того, що одразу формується фраза для усної відповіді, яка потім просто ретранслюється у вікно додатку. У цій вправі тренуються не лише письмові навички мови, а й комунікативна складова, так як при наявності мікрофона є можливість поспілкуватись з симулятором усно. Отже, є два шляхи спілкування зі штучним інтелектом: письмово, тренуючи словниковий запас і навичку правильного написання слів (spelling), та усно, тренуючи вимову, інтонаційні конструкції за допомогою мікрофона.

LiveEnglish!

Teaching English as a Living Language

Вікно онлайн-дodatку симулятора живого спілкування LiveEnglish

Соціальний додаток «Лінгвоманія» дозволяє вивчати англійську в інтерактивному стилі. Починати вивчення можна з різних рівнів – від Beginner до Advanced.

Приклад вправи у додатку «Лінгвоманія»

Додаток включає декілька видів діяльності:

- вивчення нових слів;
- спілкування з друзями англійською мовою в спеціальних онлайн-кімнатах;
- іноземну вікторину – коли користувач вмотивований відповідати на запитання швидше інших користувачів додатку в онлайн-режимі;
- вивчення цілісних тем (topics), які включають приклади живого діалогічного спілкування з носіями мови за обставин різних життєвих ситуацій та вправи на застосування граматичних конструкцій у діалогічних текстах.

«LinguaLeo» є одним із найпопулярніших сервісів з вивчення англійської мови та іншомовного спілкування в світі. Цей веб-сервіс застосовується для вивчення та практики англійської мови. Сервіс є досить ефективним завдяки реалізованим у ньому принципам (“сім секретів вивчення іноземних мов”):

- 1) мотивація і потяг;
- 2) сприйняття автентичної, живої мови;
- 3) моделювання та копіювання;
- 4) взаємовплив;
- 5) оптимальна інтенсивність;
- 6) регулярність;
- 7) практичність і ефективність.

Користувач повинен самостійно обирати й опрацьовувати цікаві матеріали, поповнюючи словниковий запас новими словами, тренуючи власні компетенції за допомогою проходження тренувань і тестів. Проект не викликає відчуття монотонності та одноманітності, адже весь процес ігрований, тобто наповнений ігровими елементами, в тому числі й головним персонажем – левом Лео.

Користувачі веб-сервісу LinguaLeo отримують доступ до бібліотеки відео, аудіо і текстових матеріалів; інтерактивних тематичних курсів (відео та граматики); індивідуального словника з асоціаціями і озвученням до кожного слова, набору тренувань (аудіювання, кросворд, переклад слів), тематичних глосаріїв; а також до журналу розвитку, де відображається реальний і можливий прогрес у вивченні мови. Розглянемо детальніше функції цього проекту для використання в практиці.

1. Проходження граматичного курсу варіюється від легкого рівня (вивчення базових часових форм) до рівня Advanced (особливості вживання Gerund та Infinitive тощо). Вивчення граматичних структур починається з теорії, правил і закріплюється спеціальними вправами, які безпосередньо пов’язані з пройденими правилами. Після проходження певного граматичного блоку проект видає загальну оцінку рівня засвоєння знань. В педагогічній практиці дана функція може використовуватись для контролю засвоєння матеріалу – наприклад, як варіант готового тестування після презентації та практики певної граматичної конструкції.

Панель функціональних можливостей проекту для вивчення та практики англійської мови LinguaLeo

2. Доступна функція спілкування з іншими користувачами, які теж вивчають і практикують англійську мову за допомогою проекту. Користувач може здійснити пошук по базі та обрати користувачів для спілкування. У вікні діалогу можна задати тему спілкування (спорт, кіно, погода, звичайний чат), а також використовувати онлайн-розмовник для розвитку комунікативної культури. Повідомлення можна перекладати, тобто спілкуючись з користувачем високого рівня володіння мови незнайомі слова та вирази можуть перекладатись за потреби системою та заноситись в індивідуальний словник для подальшого вивчення та засвоєння. Користувачі, з якими студент спілкується найбільше, можуть додаватись ним у спеціальну групу (так званій "прайд"). Користувачі, які знаходяться в одному "прайді", можуть спілкуватись між собою, ділитись досягненнями та новими нагородами, а також мотивуватись до більш інтенсивного вивчення мови завдяки конкуренції.

Реалізація іншомовної комунікації в мовному проєкті LinguaLeo

3. Вся навчальна інформація на сайті структурована по темам, тому в процесі навчання учитель може застосовувати певні елементи (в т.ч. інтерактивні, аудіальні, візуальні) для включення в план уроку або для опрацювання вдома.

4. Відео та аудіо-матеріали є ефективними завдяки своїй автентичності, тобто вони взяті з оригінальних джерел медіа (Voice of America, навчального відео-курсу університету Stanford тощо).

5. Розширення словникового запасу на проєкті відбувається завдяки закріпленню так званих «словникових наборів», відсортованих за тематиками. Всі слова мають аудіальний супровід. При вивченні слова знаходяться в двох статусах: «в процесі» та «опрацьовано». Сайт автоматично визначає один із цих статусів відповідно до знання учнем доданого слова через перевірку завдяки різним вправам і тренуванням. Тренування відбуваються в декількох різних форматах – в залежності від типу вправ:

- переклад слова та декількох слів;
- словниковий кросворд;
- аудіювання та диктант;
- вправи на швидкість перекладу;
- сприйняття слів на слух тощо.

Після вивчення слів учень може перейти до вивчення фраз і словосполучень з цими словами. Такі фрази можуть об'єднуватись у тематичні розмовники. Словник і розмовник може також створюватись і заповнюватись контентом самим учнем.

6. Особливої інтерактивності проєкту надає можливість вивчення слів, граматичних конструкцій і текстобудови за допомогою пісень. Проєкт дотримується принципу, що кращий спосіб пізнати мову – це почути її. Тому користувачі мають доступ до бази відео-кліпів з можливістю перегляду перекладу тексту пісні, виокремлення особливих мовних прийомів, вивчення нових слів і скорочень, які вживаються у піснях.

Ще один сервіс, який активно використовується педагогами для організації іншомовного спілкування з іноземними колегами та студентами, це Skype. Навчальний процес із застосуванням даного ресурсу може привнести багато позитивних вигод, а skype-лекція розширює можливості викладання та вибір навчальних матеріалів.

Skype-лекція – це навчальне заняття, побудоване переважно у формі конференції, що включає діалог вилученого співрозмовника з аудиторією, демонстрацію фото і відеоматеріалів, яка відбувається в режимі реального часу в мережі Інтернет. Лекція зазначеного виду припускає можливість великої кількості глядачів, які перетворюються на реальних співрозмовників за наявності встановленого мікрофона та вебкамери.

Skype створив спеціальну платформу «Skype in the Classroom» – безкоштовну соціальну мережу, де педагоги-одномумці, об'єднавши зусилля, можуть переймати педагогічний досвід, знаходити освітніх партнерів для організації навчальних проєктів. Майбутні педагоги та викладачі по всій планеті можуть скористатися новою онлайн-функціональністю Skype для легкого створення спільних навчальних проєктів, проведення навчальних курсів з викладачами інших навчальних закладів тощо. Соціальний сервіс «Skype в класі» – це безкоштовне глобальне співтовариство, покликане допомогти зростаючій кількості педагогів, які навчилися ефективно включати можливості Skype у навчальний процес. За допомогою даного рішення викладачі можуть організовувати спільні проєкти з іншими навчальними закладами та викладачами, а також запрошувати на заняття гостей, які знаходяться на іншому боці планети. Платформа «Skype в класі» була створена, щоб допомогти сучасним педагогам, які використовують у своїй роботі досягнення прогресу, знайти одномумців у мережі.

Нині Skype все активніше залучається до навчального процесу і допомагає перетворити навчальні лекції на інтерактивні. Відеодзвінок Skype може змінити звичний підхід до викладання будь-якої дисципліни. Студенти отримують наступні можливості:

- участь в онлайн-екскурсії, подорожі;
- іншомовне спілкування з колегами, студентами та спеціальними гостями, які висвітлюють ту чи іншу тему;
- вивчення культури іншомовної країни через спостереження за вербальною і не вербальною поведінкою носія мови.

Щодо користі даного сервісу для педагогів, загальноновизнаним фактом є те, що викладачі, які мають доступ до обміну ідей і досвідом з колегами з інших країн, мають більше мотивів і прагнення до будування емоційно позитивних і комунікативно-тісних стосунків зі своїми студентами.

Приклад онлайн-уроку на сайті «Skype in the Classroom»

Щоб приєднатися до «Skype в класі», учителю необхідно:

1. Створити обліковий запис на сайті education.skype.com, з посиланням на реєстрацію в Skype.
2. Додати опис профілю, описавши вашу предметну спеціалізацію, інформацію про місцезнаходження та вікову групу учнів.
3. Здійснити пошук за проектами, викладачам чи навчальними ресурсам, які задовольняють інтерес і освітні потреби педагога.

Отже, комунікативна компетентність формується в тому числі і шляхом практикування іноземної мови під час іншомовного спілкування з однолітками за тематикою навчання з використанням соціальних сервісів і веб-сайтів.

Також звертаємо увагу на використання відеоматеріалу на уроках іноземної мови. Специфіка відео полягає в тому, що воно дає можливість поєднати зорові та звукові образи в типових обставинах, пропонує учням мовленнєву ситуацію, в якій вони з допомогою викладача виступають у ролі активних учасників комунікації. Робота з відеоматеріалом сприяє розвитку навичок та вмінь аудіювання та говоріння.

Переваги уроків з використанням ІКТ:

1. Досить багато роботи з автентичним матеріалом, особливо при аудіюванні, що включає і мовлення викладача, і аудіо- та відео матеріалом, а читання покладається на газети, журнали, листи, інструкції до різноманітних товарів.
2. Учні дивляться фільми і відеозаписи, де спілкуються носії мови і спостерігаються невербальні елементи комунікації і способи вираження

емоцій, і як люди починають і підтримують емоційний та інформаційний обмін під час спілкування.

3. Діалог культур має дуже важливе значення для використання мови в умовах реального світу. Музика, пісні, танці є дуже важливими складовими, тому що вони допомагають учням краще зрозуміти культурні цінності та ідеали представників інших культур.

4. Під час читання існує теж інтерактивне спілкування між читачем і текстом – інтерпретація, розширення, обговорення альтернативних можливостей або висновків.

5. При роботі над писемним мовленням ефективним застосовуються завдання, що мають практичну мету (оголошення, стаття, лист).

6. Тестування орієнтується на опанування живою мовою, шляхом відбору таких текстів, які відтворюють реалії, в яких існує учень.

7. Спілкування у мовному оточенні через залучення до навчального процесу аудіо плівок, пісень, газет, журналів, радіопрограм, карикатури, кореспонденції. Варто застосовувати такі види діяльності, як написання інформаційного повідомлення про свій клас, школу, сім'ю, місто про те, як проводиться вільний час, з метою обміну з відповідною школою країни, мова якої вивчається.

§ 3.4. Характеристика онлайн-курсів для вивчення англійської мови

1. «British Council» режим доступу [<http://learnenglish.britishcouncil.org>]

«Learn English. British Council» – це величезне зібрання безкоштовних матеріалів для тих, хто вивчає англійську мову. Зареєстровані користувачі можуть надсилати коментарі, спілкуватися з іншими учасниками, задавати запитання і завантажувати навчальні матеріали.

LearnEnglish складається з таких розділів:

Слухай і дивись

Навчіться розуміти англійську на слух, дивіться відео на своєму комп'ютері, або завантажуйте аудіофайли і подкасти на mp3 плеєр.

Граматика і словниковий запас

Поповнюйте свій словниковий запас, виконуйте граматичні вправи і читайте докладні описи граматичних конструкцій від відомого автора Дейва Уїлліса.

Розваги та ігри

Вивчайте англійську весело! Грайте у різноманітні ігри та завантажуйте безкоштовні програми на мобільний телефон чи смартфон.

Бізнес і робота

Будьте успішними у бізнесі, слухаючи подкасти і читаючи статті на ділові та професійні теми. Дивіться серію відеозаписів про те, як проходити співбесіди при прийомі на роботу.

Екзамен IELTS

У цьому розділі ви знайдете матеріали та поради щодо самопідготовки підготовки до іспиту з англійської IELTS.

Premier Skills

Спілкуйтеся двома світовими мовами – англійською та мовою футболу. Відео інтерв'ю з футболістами Прем'єр-Ліги, статті про футбольні та фан-клуби, звіти з останніх матчів та багато іншого.

Незважаючи на багато переваг, недоліками залишаються відсутність живого спілкування та обов'язкова реєстрація, оскільки без неї не можна завантажувати матеріали).

Отже, даний сайт є надзвичайно корисним, його можна використовувати не лише тим, хто вивчає мову, а тим, хто її навчає. Ви маєте можливість з легкістю поповнити власні знання та вивчати англійську із задоволенням.

2. Begin English (режим доступу <http://begin-english.ru/>)

Даний сайт надає можливість вивчати мову з нуля. Тут ви можете знайти цікаві відео з субтитрами, онлайн-радіо (BBC World та інші), програми (для збільшення словникового запасу, для вивчення неправильних дієслів та ін.), переклади пісень, розмовник, книги для читання, вивчення мови, які можна безкоштовно завантажити.

Радіомовлення є чи не найбільшою перевагою, адже прослуховування живого іноземного мовлення сприяє кращому засвоєнню англійської мови, а також формує навичку розуміти живу мову іноземців.

Пропонуються уроки, які скомплектовані за рівнями навантаження. Після закінчення певної теми є можливість перевірити власні знання (відповіді до завдань додаються).

У розділі «Статті» є детальні пояснення не лише граматики, а вживання певних слів.

У розділі «Слова» надається перелік слів з картинками та аудіо (надає можливість прослухати як правильно вимовляти слова).

Даний сайт легкий у користуванні, не вимагає реєстрації, є безкоштовним, його можна рекомендувати старшим учням, студентам і дорослим, але не маленьким дітям.

3. <http://www.delightenglish.ru/>

Даний сайт надає змогу вивчати англійську мову самостійно, починаючи з нуля. Ви можете знайти різні аудіокниги, відео-курси, фільми з субтитрами, книги.

Уроки базуються на Оксфордській програмі вивчення мови. Головна увага приділяється правильній вимові. Уроки побудовані таким чином, що учень має змогу не просто прочитати пояснення до кожної із запропонованих тем, а й продивитись відео-урок.

Недоліком є однотипність завдань (переклад речень, вставка слів відповідно до транскрипції).

Уроки розподілені за рівнями (початковий, середній). Пропонується вивчення розмовної мови за допомогою прослуховування діалогів (діалоги виконують носії мови).

Для перевірки здобутих знань є комплексні тести (кожен тест включає три аспекти: граматика, читання, слухання).

Отже, вивчення англійської мови відбувається комплексно, відпрацьовується вимова, писання, читання, говоріння та граматика. Відбувається підготовка до тестів, здача тестів та їх перевірка.

Сайт надзвичайно простий у використанні. Головний недолік – відсутність живого спілкування. Пояснення граматики на російській мові (сайт російськомовний).

4. «Изучаем английский» (режим доступу: <http://www.study-languages-online.com/ru/en/>).

Даний сайт є комплексним online – курсом вивчення англійської мови, призначений як для дорослих, так і для дітей. Бажаючи вивчити мову пропонується великий ресурс різних онлайн – уроків, починаючи від найпростіших («Привітання і прощання» для дорослих, «Фрукти, овочі, цифри, тварини...» для маленьких дітей), закінчуючи складними для вивчаючих на вищих рівнях володіння мовою.

Крім того, кожна тема поділена на рівні, відповідно до яких складені завдання на розвиток лексичних, граматичних та фонетичних навичок, а також на розвиток навичок аудіювання. Багато вправ на сприйняття на слух, що важливо при вивченні іноземної мови. Важливо те, що після виконання вправи є можливість перевірити себе та побачити свій результат. Після цього можна пройти завдання ще раз.

На сайті також міститься аудіословник для прослуховування лексичних одиниць та відтворення їх вимови. Також міститься розмовник з найуживанішими фразами для тих людей, які готуються до виїзду за кордон. Окремим блоком доступні уроки для дітей, розділені по темах граматичних, лексичних. Єдиним недоліком є відсутність живого спілкування.

Отже, даний сайт для вивчення іноземної мови можна рекомендувати і дорослим, і дітям. Він надає всі можливості для розвитку таких компетенцій як лексична, граматична, навичок аудіювання та говоріння. Даний онлайн – курс є чудовою альтернативою звичайним аудиторним курсам, більш того він є безкоштовним і не потребує реєстрації.

5. Online-школа англійського мови EnglishDom (режим доступу: <https://www.englishdom.com>)

Даний сайт потребує реєстрації. У бажаючих вивчити мову є можливість навчатися індивідуально по Skype та в групах по Skype, а також інтерактивно (безпосередньо на сайті). Є можливість обрати зручний для навчання час.

Весь навчальний матеріал поділений на блоки, теми, підтеми та відповідні вправи. Крім того, програма поділена на чотири рівні: Starter, Elementary, Pre-Intermediate, Intermediate, а матеріал поділений на блоки граматики, лексики, розмовну англійську.

Кожен урок присвячений певній темі, при чому перехід до наступного уроку можливий за умови повного вивчення та виконання попереднього, що є досить важливим та мотивуючим у вивченні англійської мови. До кожного уроку додається навчальне відео з поясненнями теми. Є можливість оволодіти навичками говоріння, аудіювання, перекладу та письма, навчання якого не завжди зустрічається на інших сайтах. Учні можуть перевіряти правильність виконаних завдань та доповнювати свої роботи.

Сам сайт цікаво та по-сучасному наповнений, яскравий і містить багато наочності, що додає бажання вчити англійську мову. Простий та зручний у користуванні.

Даний портал можна рекомендувати старшим учням, студентам і дорослим, але не маленьким дітям.

6. Уроки англійського (режим доступу: <http://english-for-free.com>)

Даний сервіс пропонує безкоштовно вивчати розмовну англійську мову як початківцям, так і тим, хто вже має певні знання. Сервіс не потребує реєстрації та додаткових витрат. Весь матеріал поділений на 50 уроків розмовної англійської. Крім того, є можливість для розвитку навички аудіювання. Даний портал забезпечує доступом до британського

радіомовлення. Це є великою перевагою, адже прослуховування живого іноземного мовлення сприяє кращому засвоєнню англійської мови, а також формує навичку розуміти живу мову іноземців.

Недоліком курсу є самі уроки. Кожен урок містить однакові за формою завдання – речення англійською мовою та їх переклад. Інших форм роботи немає. Але перевагою є те, що при виділенні іноземного слова подається аудіовідтворення даної лексичної одиниці, таким чином учні сприйматимуть слова на слух та порівнюватимуть вимову з графічною формою слова. Дані завдання не передбачають детального вивчення граматики, значної кількості лексики, розвитку навичок письма. Він повністю спрямований на вивчення елементарної розмовної мови, необхідної для найпростішого іноземного спілкування.

Сам сайт досить просто оформлений, не містить наочності та великої кількості інтерактивних матеріалів. Не призначений для дітей. Його використання можна рекомендувати бажаючим знати елементарні розмовні фрази.

7. «Learn German. Complete PC Course»

Навчальна програма “Learn German. Complete PC Course” головним чином спрямована на розвиток навичок спілкування німецькою мовою з безліччю живих діалогів. Цей повний мовний курс навчання дає Вам всі переваги сучасної мовної лабораторії прямо на вашому комп’ютері. Насправді, це твердження не зовсім чесно. Цей додаток-це навіть краще, ніж мовна лабораторія!

Переваги:

182 веселі та захоплюючі сюжетні лінії;

Кілька голосів, щоб випробувати Вас в різних стилях мовлення;

Докладні роз’яснення особистого вчителя;

Огляд аудіо для занять;

Словниковий запас та список відтворення звуку і перекладу;

Наводяться приклади речень і переклад аудіо;

Докладний урок, включаючи граматичний і культурний матеріал;

Комплексний довідковий розділ, в якому розглянуті основи мови, в тому числі письмо, грамика, вимова, алфавіт і діаграми.

З представленим виданням Ви зможете швидко освоїти навички аудіювання, читання, говоріння, вимови, навіть лексику і грамику! Ви зможете швидко удосконалити всі аспекти вивчення мови. Ваш прогрес буде шокувати друзів, рідних, колег і вчителів. Установки програма не вимагає, потрібно просто запустити файл exe і починати.

Недоліки: мова інтерфейсу англійська, що може бути незручно для людей, які не знають англійської.

8. «Sprachkurs 2 Deutsch»

В основі даної програми лежить популярний підручник Sprachkurs Deutsch Neufassung від видавництва Verlag Moritz Diesterweg GmbH&Co. Друга частина цього курсу для початківців розроблена для забезпечення

оптимальної підтримки унів при поглибленні знань німецької мови, завдяки вбудованому "мовному вчителю". Курс повністю німецькою мовою.

Переваги: Комплект навчальних програм "Sprachkurs 2 Deutsch" відображає всі основні особливості, які були в оригінальному курсі, створеному в прямій відповідності з найвищими стандартами вивчення німецької мови. За особистим навчальним планом учні зможуть формувати цілі навчання відповідно з наявним у їх розпорядженні часом. Попередній тест знань дозволить уникнути непотрібних повторень. Всі діалоги багаті різноманітністю вправ, вони сприяють засвоєнню потрібних знань лексики і граматики, а також розумінню мовлення з тексту і на слух.

До складу цього комплекту входять:

розмовна німецька;

тренажер навичок спілкування і розмовник;

граматичний тренажер (понад 3 тис. захоплюючих вправ);

тренажер словникового запасу (більше 10 тис. озвучених слів);

численні цікаві вправи.

9. «Професор Хіггінс. Німецька без акценту!»

Це видання являє собою версію популярної програми, в якій об'єктивна оцінка німецької вимови проводиться за десятибальною системою. Це дозволяє максимально точно знайти і усунути помилки, зроблені у вимові під час тренування. У даній програмі також можна вибрати німецький або російський інтерфейс.

Повний лексичний і фонетичний мультимедійний тренажер-довідник "Професор Хіггінс. Німецька без акценту!" призначений для бажаючих (незалежно від їх рівня знань) навчитися розуміти розмовну німецьку мову і граматично правильно говорити, з виразною і хорошою вимовою. Навчання ґрунтується на порівнянні еталонної і власної вимови, як на слух, так і візуально. Програма включає правила, схеми, пояснювальні приклади, словник і керівництво користувача.

Тут Вам зустрінуться звуки, слова, фрази, диктант, аудіотренінг, тематичні діалоги, скоромовки, прислів'я, вірші.

Особливості програми:

Фонетика;

Лексика;

Загальний фонетичний словник;

Аудіотренінг;

Російська, німецька інтерфейси;

Об'єктивна оцінка вимови в балах;

Система візуального відображення мови.

10. «Moment mal wortschatz trainer 1-3»

Це програма навчального курсу Moment mal від відомого видавництва Langenscheidt. Інтенсивне навчання вимови в курсі, також як і систематична робота зі словниковим запасом дозволять учням досягти впевнених знань

іноземної мови. На даний момент програма дуже проста у використанні, а також автори подбали про інтерфейс, він дуже зрозумілий і приємний.

“Moment mal wortschatz trainer 1-3” - унікальна програма, яка є прекрасним доповненням до всіх трьох частин курсу. Програма розроблялася німецькою командою і, на даний момент, може похвалитися широким списком користувачів. Установка і управління інтуїтивно зрозумілі, спеціальних знань і навичок не вимагають.

Основні *переваги* програми:

- Легка процедура установки;
- Відповідність матеріалам курсу;
- Стабільність в роботі;
- Простий і зрозумілий інтерфейс;
- Варіативність функцій;
- Відсутність нав'язливої музики;
- Відсутність вірусів;
- Невеликий розмір.

11. «LIM - Deutsch ohne Probleme»

Навчальна програма німецької мови “LIM - Deutsch ohne Probleme” - це програма, в якій кожен зможе опанувати німецьку з самого початку або розвинути навички письма будь-яких цікавих матеріалів, причому різного рівня, за допомогою написання слів і виразів під диктовку дикторів. Як наслідок будуть задіяні зорова і слухова пам'ять, а при друкуванні на комп'ютері задіється моторика рук, з допомогою цього відбувається хороше засвоєння і запам'ятовування матеріалів.

У даній версії навчальної програми як основний матеріал буде використаний курс «Deutsch ohne Probleme Наталії Федорівни Бориско». Аудіо файли озвучені носієм німецької мови. Ви почуєте реальну мову звичайної німкені з Німеччини. Так само в курс додані пісні, діалоги і матеріали з інших курсів. Уроки створені з різними голосами звичайних жителів Німеччини та професійних дикторів, для впевненого розвитку навичок сприйняття німецької мови на слух.

12. «Freddy der fuchs Deutsch 5 und 6»

Ця програма є поглибленим курсом по покращенню знань та підвищення навичок німецької мови. Вона адресована бажаючим розвинути уважність і удосконалити знання. Це прекрасна допомога школярам для підвищення оцінок.

Навчальна програма для школярів “Freddy der fuchs Deutsch 5 und 6” допоможе учням 5-6 класів підняти рівень своїх знань у пригодницькому жанрі. Тут школяр сам може встановити свій профіль і виконувати завдання в міру своїх знань. Оригінальний комплекс вправ передбачає щотижневу здачу іспиту підвищеної складності для закріплення отриманих знань. Результати успішності показуються у вигляді наочного графіка.

Переваги даної навчальної програми для дітей:

- багато цікавих завдань, які полюблять не тільки діти, але й дорослі теж;
- зручний календар з діаграмою успішності користувача;
- допомога і функції пояснення з рішенням завдання;
- вибір темпу і складності завдань;
- карти завдань на концентрацію і логіку;
- функція контролю для батьків;
- контроль вирішення завдань і які були зроблені помилки.

13. «Професор Хіггінс . Англійська без акценту»

Навчальна програма поділяється на два розділи: фонетика і граматики. Основною відмінністю цієї програми від інших є те, що її автори пропонують почати навчання не з вивчення та засвоєння лексики, а з найменших «клітин» мови – звуків. Детально розглядаються всі види голосних та приголосних. Правильність вимови можна розглянути на малюнках і схемах. Засвоївши цей розділ, можна переходити до наступного рівня – транскрипції Наступний щабель - слова, фрази, правила наголосу та інтонування, властиві англійській мові. Весь теоретичний матеріал з фонетики одразу ж відпрацьовується на практиці, що дає, безумовно, кращий результат. Результат відпрацювання програма автоматично оцінює в балах.

Продовжити роботу над вимовою і базовою лексикою пропонується за допомогою вправ з розділу « Аудіювання ». Для вміння розуміти будь-яку англійську мову на слух і розширенню словникового запасу служить підрозділ «Розмовник», в якому містяться діалоги на стандартні побутові теми. Крім них, представлені такі пласти мови, як скоромовки, прислів'я, а також поетична мова в 97 віршах англомовних поетів. З особливостями американського варіанту англійської можна познайомитися, прослухавши оповідання Р. Кіплінга.

Недоліки: дана комп'ютерна програма не є альтернативою посібника, але може бути використана як додатковий матеріал для закріплення і повторення вивченого матеріалу вдома та самостійного оволодіння англійською мовою.

14. «Duolingo»

Один з найпопулярніших сервісів для вивчення англійської, німецької, іспанської, французької, італійської та португальської мов "з нуля".

Курс вивчення мови побудований дуже зручно: спочатку Ви вивчаєте лексику, потім переходите до граматики, далі усі отримані знання закріплюєте на вправах, таких як переклад, правопис, аудіювання та читання. При цьому система автоматично визначає Ваш рівень знань та приділяє увагу найбільш складним для Вас вправам.

Програма кожного курсу має декілька рівнів та побудована у формі дерева досягнень. Щоб перейти на наступний рівень Вам потрібно набрати певну кількість балів, які нараховуються за правильні відповіді.

Беззаперечною перевагою Duolingo є те, що він абсолютно безкоштовний. Вивчати мову Ви можете на сайті за своїм ПК, також можете використовувати

мобільну версію, яка, до речі, працює просто відмінно. Третім варіантом роботи з Duolingo є зручні та зрозумілі мобільні додатки для Android та iOS.

Недоліком Duolingo є те, що система більше сфокусована на освоєнні правил, ніж на розмовній практиці. Такий метод навчання буде ідеальним для новачків та просунутих користувачів. Якщо ж Ви бажаєте практикувати розмовну мову та не заглиблюватися в тонкощі граматики, спробуйте інший сервіс.

15. «LinguaLeo»

Сервіс оснований на принципі онлайн-ігри, при реєстрації у Вас з'являється віртуальне левеня Лео. У міру проходження рівнів Ви заробляєте "фрикадельки", якими потрібно годувати свого ненаситного улюбленця =) Левеня буде відкривати доступ до нових слів тільки після того як Ви його задобрите.

При першому візиті LinguaLeo запропонує Вам пройти вступний тест, на основі якого система запропонує рекомендації щодо усунення виявлених прогалин у Ваших знаннях.

Перевагою LinguaLeo є те, що сервіс є універсальним інструментом для вивчення англійської мови. Сервіс складається з декількох розділів, наприклад у "Джунглях" знаходяться безліч матеріалів для аудіювання та читання. Тут і переклади пісень, серіалів (можете дивитись відео та одразу читати й перекладати текст), промови відомих людей. У розділі "Курси" на Вас чекає набір граматичних вправ та відео-уроків. У розділі "Тренування" Ви можете потренувати усі невідомі слова, які Ви зустріли під-час освоєння нового матеріалу та додали у словник. У розділі "Саванна" Ви можете спілкуватися англійською мовою з друзями, а також стежити за їх досягненнями.

До недоліку LinguaLeo віднесемо те, що безкоштовно Ви можете користуватись не усіма розділами LinguaLeo. Щоб відкрити необмежений доступ до всіх ресурсів сервісу потрібно купити "Золотий статус".

Мобільні додатки LinguaLeo відрізняються в різних операційних системах і дають доступ тільки до частини тренувань із запам'ятовування слів; граматичних вправ і матеріалів для аудіювання та читання в них, на жаль, немає.

В цілому, LinguaLeo підходить для тих, хто має базовий рівень знань англійської мови. Якщо Ви новачок навчатись із LinguaLeo буде дещо складно.

16. «LingQ»

Ще один цікавий ресурс, який має свою аудиторію та прихильників. LingQ надає Вам базу онлайн-уроків і величезну онлайн бібліотеку матеріалів. Особливо зручно користуватись мобільними додатком сервісу для Android і iOS. Додаток дозволяє читати, перекладати та слухати різні тексти англійською мовою.

Перевагою програми є так звані Ling-ви - це вибрані Вами незнайомі слова, які при повторній появі в новому тексті виділятимуться певним кольором залежно від ступеня складності запам'ятовування. Ступінь складності слова Ви визнаєте самі, присвоївши слову значення від 1 до 5.

Недоліком LingQ є те, що в безкоштовній версії кількість створюваних Вами Ling-ів обмежена. Платними також є спілкування з викладачами та перевірка письмових завдань експертами. Проте, в сервісі LingQ Ви можете познайомитись з багатьма поліглотами та справжніми ентузіастами, які залюбки допоможуть Вам у навчанні абсолютно безкоштовно.

17. «Rosetta Stone»

Rosetta Stone - це не просто сервіс для вивчення іноземної мови, це цілий набір мобільних додатків до одного з найвідоміших інтерактивних підручників. Звернули увагу на незвичайну назву та логотип? Розеттський камінь - це надзвичайна історична знахідка, завдяки якій лінгвістам вдалося розшифрувати єгипетські ієрогліфи.

Перевагою Rosetta Stone є унікальна методика, що дозволяє вивчати мову так, як це роблять діти - інтуїтивно, без книжок з граматикою та словників. Подібний підхід досить цікавий та дієвий, адже особливістю програми є імітація занурення в англomовне середовище, в міру перебування в якій Ви будете не просто вчити, а вбирати мову, як губка! На Rosetta Stone у Вашому розпорядженні великий набір інтерактивних уроків, метою яких є створення асоціативного ряду. RosettaStone підходить як для новачків, так і для просунутих користувачів. За допомогою мікрофона програма може оцінити правильність Вашої вимови, що не може не тішити. Безкоштовно пропонується ознайомча версія даного підручника з обмеженою кількістю базових уроків. *Недоліком* системи є його ціна. Повний ліцензійний курс обійдеться приблизно в €300.

18. «Babbel»

Навіть незважаючи на те, що сервіс Babbel досі не підтримує українську та російську мови, не можна оминати цей сервіс стороною, враховуючи великий інтерес вітчизняної Інтернет-спільноти до нього. Повна версія програми платна і обійдеться майбутньому поліглоту від 7 до 13 доларів на місяць, в залежності від терміну передплати.

Перевага Babbel - це можливість вивчати мови та вдосконалювати мови, які не зустрінете в інших сервісах. бажаєте вивчати Турецьку? Норвезьку? Може шведську? Будь ласка, сервіс Babbel у Вашому розпорядженні! Курси Babbel, в першу чергу, орієнтовані на розвиток навичок спілкування і при цьому приділяється належна увага правильним граматичним конструкціям. Вивчення навіть найскладніших правил разом із Babbel проходить цікаво. А що ще потрібно?

Недоліком Babbel є його інтерфейс. Дизайн - лаконічний та гарний, але програмно є декілька непродуманих моментів. До прикладу, якщо Вам захочеться повторити певний слайд, Ви не можете просто повернутися до нього, починати урок прийдеться з початку. Додаток може працювати без підключення до Інтернету - це добре, проте на відміну від Duolingo, в додаток не надає всіх функції, доступних на сайті. І зважаючи на те, що сервіс платний цей недолік можна вважати суттєвим.

19. «Busuu»

Busuu - це велика Інтернет-спільнота для вивчення іноземні мови. Розробники Busuu, які, до речі, вільно володіють трьома мовами і вивчають четверту, намагалися створити альтернативу традиційному способу вивчення іноземної мови. Їм це вдалося - busuu.com - це доступна, проста та цікава система, яка базується на трьох принципах: вчитися у носіїв мови, вчитися на оригінальному матеріалі, вчитися безкоштовно.

Кожен член цієї ком'юніті є не тільки учнем, але і вчителем, який допомагає освоїти бажаним свою рідну мову.

Перевага Busuu - це стильний дизайн і зручний інтерфейс; всі завдання супроводжуються ілюстраціями і голосовими підказками. Наприкінці кожного уроку пропонується контрольна робота, деякі з цих робіт перевіряються дипломованими фахівцями.

Недоліком системи є недостатня кількість матеріалів для навчання. Але головне - це, звичайно ж, можливість спілкуватися з носіями мови.

§ 3.5. Кооперативно-інтерактивні технології

Кооперативна форма навчальної діяльності – це форма організації навчання у малих групах (підгрупах) слухачів, об'єднаних спільною метою. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного суб'єкта навчання опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Робота в парах застосовується і як окрема технологія навчання, і як підготовчий етап до роботи в групах, який допомагає розвинути в учнів інтерактивні вміння і навички.

Розглянемо декілька прикладів застосування кооперативно-інтерактивних технологій на заняттях, спрямованих на опрацювання 4-х видів мовленнєвої діяльності: читання, аудіювання, говоріння і письма.

Читання у міні-групах.

Читання автентичних текстів є невід'ємною частиною будь-якого заняття. Тексти, що пропонуються для слухачів курсів іноземних мов рівня *Intermediate*, є досить великими за обсягом. Вміння за короткий термін отримувати необхідну інформацію з великого за обсягом тексту формується за допомогою переглядового читання (*skimming*). Для того щоб зробити процес читання цікавим і задіяти усіх слухачів, можна зробити це у вигляді гри.

Переглядове читання у міні-групах (Group Text-Skimming)

Практична мета: навчити учнів отримувати необхідну інформацію з автентичного тексту, не читаючи його детально, та відтворювати його основний зміст.

Виховна мета: навчити слухачів співпрацювати з іншими для досягнення спільної мети.

Обладнання: примірник тексту і картки з реченнями для заповнення пропусків до нього для кожної команди.

- Клас ділиться на окремі міні-групи складом 3-4 особи у кожній. Одна особа призначається секретарем команди.
- Учитель прикріплює кожний примірник з автентичним текстом до різних частин дошки на відстані у 0,7м один від одного, таким чином забезпечуючи вільний доступ кожної з команд до власного примірника.
- Кожний член команди отримує картку з реченням, яке містить варіанти відповідей до нього відповідно до тексту.
- Після команди викладача, що сигналізує про початок гри, члени команди по одному (інші учасники залишаються на місцях) підходять до відповідного примірника тексту і шукають правильний варіант речення.
- Повертаючись до команди, учасники повідомляють правильний варіант секретарю, який фіксує його у зошиті.

На вищезазначену процедуру відводиться певний час залежно від обсягу тексту й кількості речень. Коли час, відведений на виконання цього завдання, спливає, учитель запрошує усіх слухачів зайняти свої місця.

- На основі відповідей команда повинна написати повідомлення, що відтворює основний зміст тексту.
- Слухачі читають свої повідомлення. Група, яка написала найбільш наближене до оригіналу повідомлення, є переможцем.

Картки з реченнями для заповнення пропусків до тексту:

Card 1. The name of the little heroine was _____. Sally / Kate / Ann	Card 2. Ann Waxman was _____. 10 / 6 / 19
Card 3. Ann's parents were _____. at home / out of town / in the cinema	Card 4. The emergency happened – in the morning / at midnight / at noon
Card 5. The emergency was flood / gas leak / fire	Card 6. The cause of the emergency was _____. an explosion / faulty electrical wiring, rain
Card 7. Danny was _____. the family dog / a fire-fighter / Ann's brother	Card 8. Frank was _____. a fire-fighter / Ann's brother / the family dog
Card 9. Frank was rescued by _____. Ann / a fire-fighter / Ann and the dog	Card 10. Ann is to receive _____ for saving her brother a medal / some money / a doll

Text.

AMAZING RESCUER 10-year old girl, Ann Waxman, rescued her big brother from certain death last night when fire broke out in Manchester. Ann's parents were out of town for the weekend when faulty electrical wiring caused the fire to start in the middle of the night. the young girl was awakened by the family dog. Danny, who was barking excitedly in the back garden. Ann smelled something burning and immediately ran through the smoke-filled house to wake her older brother Frank. When Frank would not wake up, Ann got some help from the family dog. Frank's unconscious body was far too heavy for the little girl to move alone, but the clever girl brought the dog inside and tied the dog's lead to Frank's left ankle, and dog,

pulled Frank to safety. The little heroine is quite modest about the whole thing. “I couldn’t have done it without Danny, our dog”, she said afterwards. “I’m just glad we’re all right”. Ann is to receive a medal for her bravery from Mayor Witticombe next week.

У випадку, коли текст є дуже великим за обсягом, його можна поділити на окремі частини, і кожна команда буде працювати над своєю частиною тексту за вищезазначеною схемою. Під час оголошення кожною командою повідомлення, учасники з інших міні-груп уважно слухають і роблять деякі нотатки. Далі командам надається кілька хвилин на відтворення послідовності розташування усіх прослуханих уривків у тексті. Учасники зачитують варіанти відповіді. Переможцем є група, версії якої співпали з оригіналом.

Аудіювання в парах

Урізноманітнити прослуховування автентичного монологічного мовлення та змотивувати слухачів бути уважними можна за допомогою парної роботи над завданням. Проілюструємо, як це можна здійснити на базі підручника Enterprise – Intermediate Coursebook (Unit 4, p. 48, ex. 5), але творчо переробити завдання.

Учням пропонується прослухати фрагмент випуску новин, де йдеться про аварію на кораблі (“Shipwreck”).

Практична мета: навчити слухати автентичний текст з метою отримання потрібної інформації; розвивати навички монологічного і діалогічного мовлення.

Виховна мета: розвивати навички співпраці з партнером.

Обладнання: аудіокасети із записом тексту.

Викладач ознайомлює слухачів із запитаннями до аудіо тексту:

1. What accident is described?
2. When did the accident happen?
3. Where did the accident happen?
4. How many of the crew members managed to swim ashore?
5. How many were rescued by the lifeboat team?
6. How many are still missing?
7. What caused the accident?
8. What action has been taken?
 - Викладач ділить слухачів на пари. Одна особа з кожної пари (слухач „А”) переписує запитання 1-4; інша особа (слухач „Б”) запитання 5-8.
 - Звучить перша частина аудіотексту, яка містить відповіді на запитання 1-4.
 - Під час прослуховування відповіді занотовує лише слухач „А”, в той час як слухач „Б” не бере участі у слуханні першої частини (навмисно затуляє свої вуха руками).
 - Звучить друга частина аудіозапису, яка містить відповіді на запитання 5-8. Під час прослуховування другої частини, навпаки

слухач „Б” занотовує відповіді на запитання, в той час як слухач „А” не бере участі у слуханні.

- Слухачі переказують один одному отриману інформацію. Таким чином в результаті цієї роботи обидва слухачі матимуть відповіді на усі 8 запитань.

Рольова гра може стати завершальним продуктивним етапом роботи з аудіо записом. Викладач пропонує слухачам уявити, що вони знаходяться в радіостудії. Слухач „А” є журналістом, слухач „Б” – представником рятівної служби. Їм пропонується відтворити події слуханого інформаційного повідомлення шляхом розігрування подій у парах.

Синхронне говоріння

Для одночасного включення всіх учасників спілкування в активну роботу з різними партнерами можна використати прийом „карусель” (“Merry-go-round”). Цей прийом застосовують для досягнення різноманітних цілей, утому числі для практики в діалогічному та монологічному мовленні, для опрацювання граматичних структур тощо. У наведеному нижче прикладі застосуємо прийом „карусель”: для практики у діалогічному мовленні та для опрацювання граматичної структури з модальним дієсловом should / shouldn’t. Проілюструємо цю технологію на базі підручника Enterprise – Intermediate Coursebook. p. 49ю ex.12.

1. Match the incidents with the survival techniques mentioned.

SURVIVAL TECHNIQUES: try not to move, cover nose and mouth with a damp cloth, light a fire, use mirror to reflect the sun’s rays, let off flares/ get rid of heavy clothes, stay close to the floor, keep head covered from the sun, keep warm, jump up and down to improve your blood circulation, go to the highest level of the building, use a whistle to signal your position, turn off electricity to prevent electrocution.

INCIDENTS:

SURVIVAL TECHNIQUES:

fire

cover nose and mouth with a damp cloth

lost in the desert

keep head covered from the sun etc.

trapped in debris

jump up and down to improve your blood circulation

lost in snowy mountains flood

get rid of heavy clothes etc.

2. Now word in pairs as in the example.

Student A: What should I do if got trapped in a fire ?

Student B: You should cover your nose and mouth with a damp cloth...

Для застосування прийому „карусель” слід розташувати стільці для слухачів у два кола: внутрішнє і зовнішнє.

- Слухачі у внутрішньому колі сидять спиною до центру та обличчям до своїх співрозмовників, слухачі у зовнішньому колі сидять обличчям до центру. таким чином вони сидять один навпроти одного. Зовнішнє коло – нерухоме, а внутрішнє – рухливе.
- За сигналом викладача учасники починають ставити запитання у перших парах, користуючись карткою-опорою за темою “Survival techniques – fire”.
- За сигналом викладача перші пари припиняють роботу. Слухачі, які сидять у внутрішньому рухливому колі, пересуваються на один стілець праворуч і опиняються перед новим партнером, утворюючи другі пари.
- За сигналом викладача вони продовжують роботу в парах за темою “Survival techniques – fire”, але вже без картки-опори.
- За сигналом викладача інші пари припиняють роботу. Слухачі, які сидять у внутрішньому рухливому колі, пересуваються на один стілець праворуч і опиняються перед новим партнером, утворюючи треті пари.

Робота в парах продовжується за картками-опорами “Survival techniques – lost in the desert” і так далі. Мета – пройти все коло за вищезазначеною схемою, практикуючи усі теми “Survival techniques”.

Така технологія навчання діалогічного мовлення дає змогу слухачам засвоїти лексичні і граматичні структури шляхом багаторазового повторення та позбутися страху спілкування з новими людьми.

Писемне мовлення у міні-групах

„Диктант у русі” („Move and Dictate”)

Диктант використовується для перевірки правопису слухачів. Традиційно викладач читає слухачам уривок з тексту чи диктує слова і словосполучення. Кооперативно-інтерактивні технології пропонують інший, ігровий, варіант диктанту - „Диктант у русі”. Він передбачає не лише індивідуальне занотовування слів, але й читання і диктовку речень один одному, встановлення порядку абзаців у тексті і подальшу перевірку правопису в міні-групах, - все це у формі гри.

Обладнання: один примірник тексту диктанту на окремому аркуші паперу для кожної команди.

- Клас ділиться на міні-групи / команди по 4 особи у кожній.
- Викладач прикріплює кожний примірник тексту диктанту до різних частин дошки на відстані у 0,7 м один від одного, таким чином забезпечуючи вільний доступ кожної з команд до власного примірника. Обсяг тексту не повинен перевищувати 10 – 15 простих речень.
- Після команди викладач, що сигналізує початок гри, члени команди по одному (інші учасники залишаються на місцях) підходять до відповідного примірника тексту диктанту. Кожен слухач має прочитати одне речення і запам’ятати як мінімум – чотири слова, а як максимум – усе речення.

- Повертаючись до команди, учасники диктують речення або слова, які вони запам'ятали, іншим членам команди, які фіксують їх у власних зошитах.

На вище зазначену процедуру відводиться певний час в залежності від обсягу тексту. Коли час, відведений на виконання цього завдання, спливає, викладач запрошує усіх слухачів зайняти свої місця.

- Слухачі перевіряють кількість речень, читаючи її один одному.
- Слухачі читають свої речення викладачу. Група, яка написала найбільшу кількість речень, є переможцем першого туру.
- У своїх командах слухачі перевіряють правопис у реченнях і виправляють помилки.
- Слухачі віддають свої зошити для перевірки команді суперників, яка перевіряє диктант своїх конкурентів, і виписує слова, в яких було зроблено помилки. Команда також має назвати правильний варіант правопису.

Слухачі читають свої звіти про результати перевірки. Команда, яка зробила найменшу кількість помилок, є переможцем.

Гра «Assotiationen»

Метою гри є розвиток мовленнєвих здібностей учнів, збагачення лексичного запасу. Ведучий називає слово, до якого потрібно підібрати всі асоціації, які воно викликає. Перемагає та команда, яка назвала найбільше слів-асоціацій.

§ 3.6. Приклад використання «мозкового штурму» на занятті з англійської мови на тему «Непряма мова»

Актуалізація опорних знань (10 хв.)

Повторюється матеріал про непряму мову, складнопідрядні речення з підрядним додатковим реченням.

Оголошення правил мозкового штурму (5 хв.)

„Розігрів” розумової активності (10 хв.)

Для інтенсифікації розумової діяльності студентам пропонуються часткові підпроблеми, які можна розподілити між підгрупами студентів.

Підпроблеми:

Які речення називаються складними?

Які речення називаються складнопідрядними?

Яку функцію виконують підрядні додаткові речення?

Непряма мова – це....

Постановка головної проблеми

Після вирішення часткових проблем у мікрогрупах (10 хв.) усім ставиться завдання. З'ясувати, як змінюється час дієслова при перетворенні прямої мови на непряму, якщо в словах автора дієслово-присудок виражає минулу дію? Навести приклади.

Висунення ідей (20 хв.)

Кожна група пропонує свої способи. З метою збереження порядку можна дозволити пропонувати ідеї головному учаснику групи. Виграє та мікрогрупа, яка запропонує більшу кількість способів.

Можливі варіанти відповідей (правильні і неправильні способи):

При перетворенні прямої мови на непряму час дієслова змінюється відповідно до правил узгодження часів:

1. Present Indefinite змінюється на Past Indefinite: He said, “I **know** it”. He said that he **knew** it.
2. Present Continuous змінюється на Past Continuous: “I **am working**”, he said. She said that she **was working**.
3. Present Perfect змінюється на Past Perfect: He said, “I **have translated** the text”. He said that he **had translated** the text.
4. Present Perfect Continuous змінюється на Past Perfect Continuous: “I **have been working** since 8 o'clock”, she said. She said that she **had been working** since 8 o'clock.
5. Past Indefinite змінюється на Past Perfect: He said, “I **saw** her there”. He said that he **had seen** her there.
6. Past Continuous змінюється на Past Perfect Continuous: She said, “I **was reading**”. She said that she **had been reading**.
7. Якщо час дії точно зазначено, Past Indefinite і Past Continuous залишаються без змін: “I **saw** her in May”, he said. He said that he **saw** her in May. She said, “We **were listening** to the radio at 7”. She said that they **were listening** to the radio at 7.

8. Past Perfect і Past Perfect Continuous залишаються без змін: The pupils said, “We **had finished** our work by 5 o’clock”. The pupils said that they **had finished** their work by 5 o’clock. “At that time I **had been working** at the plant for three years”, he said. He said that at that time he **had been working** at the plant for three years.
9. Усі форми майбутнього часу – Future Indefinite, Future Continuous, Future Perfect змінюються відповідними формами Future in the Past: He said: “I’ll **go** there”. He said that he **would go** there. She said, “I’ll **have read** the book by Monday”. She said that she **would have read** the book by Monday. He said, “I’ll **be working** this summer”. He said that he **would be working** that summer.

Експертне оцінювання ідей (15 хв.)

Після того, як припинився потік ідей, з числа учасників вибирається експертна група (можна з кожної групи взяти по одному учаснику, бажано найсильніших студентів). Експерти визначають, як змінюється час дієслова при перетворенні прямої мови на непряму, якщо в словах автора дієслово-присудок виражає минулу дію.

Розв’язування практичних вправ (20 хв.)

Change from direct into indirect speech.

1. The pupils said, “We study English”. 2. The girl said, “I learned French at school”. 3. My aunt said, “I’ll be at home at seven o’clock”. 4. Mary said, “I was there with my parents”. 5. The boy said, “I have done my homework”. 6. The woman said, “I did not see Helen there”. 7. The girl said, “I am doing my homework”. 8. He said, “I was there in 1945”. 9. She said, “I saw him at five o’clock”. 10. The children said, “We had lunch at school”.

Наведені приклади кооперативно-інтерактивних технологій застосовуються на занятті у поєднанні з іншими видами діяльності як рецептивними, так і продуктивними.

ВИСНОВКИ

У діяльності сучасного вчителя має переважати особистісно-розвивальна стратегія навчання і виховання, що передбачає використання технологій, котрі спонукають до співпраці.

Поняття «технологія» походить від грецьких слів «техно» – мистецтво, майстерність і «логос» – вчення, і перекладається як вчення про майстерність. Педагогічні технології, за умови їх правильного застосування, гарантують досягнення того мінімуму, який визначається державними стандартами в освіті.

Технологія навчання іншомовного спілкування як парадигма мовленнєвої комунікації – це техніка навчання, що здійснюється на науковій основі. Вона передбачає науковий підхід до змісту навчання, що визначається сучасними досягненнями лінгвістики, методики, педагогіки, психології та психолінгвістики. Технологія передбачає спеціальне конструювання навчального тексту, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчального діалогу, форм контролю за особистісним розвитком учня в процесі оволодіння знаннями.

Методика викладання англійської мови постійно знаходиться в пошуку найбільш ефективного способу навчання. Кожного року створюються нові підручники, розробляються нові методики викладання, проводяться численні дослідження для винайдення найкращого способу навчання іноземної мови. На практиці спостерігаємо поступове усвідомлення педагогами переваг інноваційних технологій навчання. Інноваційні технології (ігрові методи, рольові ігри, ІКТ, технології співпраці) у вивченні іноземних мов наразі досить поширені, про що свідчать численні статті в науково-методичних журналах.

Цей посібник пропонує лише окремі приклади використання особистісно орієнтованих технологій на заняттях з вивчення іноземних мов, проте автори сподіваються, що він допоможе педагогам зробити уроки нетрадиційними, цікавішими.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бекренцова І. І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови: методичний матеріал / І. І. Бекренцова. – Х.: Основа: Тріада+, 2007. – 96 с.
2. Боковенко Н. Р. Поєднання різних форм роботи на уроках англійської мови / Н. Р. Боковенко // Іноземні мови. – 2003. – №2. – С.11-15.
3. Бориско Н. Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранный язык / Н. Ф. Бориско. – Киев: Фирма «Инкос», 2001. – 267 с.
4. Бутова В. О. Компетентнісний підхід у навчанні іноземної мови / В. О. Бутова // Вісник Глухівського держ.пед.ун.-ту. Сер.: Педагогічні науки. – Глухів, 2006. – Вип.8. – С.76-80.
5. Валуєва К. М. Гра в процесі вивчення англійської мови / Валуєва К. М. // Англійська мова і література. – 2005. – №7. – С.2 – 4.
6. Гаврилов Б. В. Плюсы и минусы компьютеризированного обучения иностранным языкам / Гаврилов Б. В. // Иностранные языки в школе. – 2002. – С.34-40.
7. Гіс В. Й. Методика проведення гри як засобу активної пізнавальної діяльності / Гіс В. Й. // Англійська мова і література. – 2010. – №6. – С.7 – 10.
8. Гулов А. П. Об использовании сети Интернет на уроках английского языка / Гулов А. П. // Инновационные подходы к применению информационных технологий в профессиональной деятельности : сб.трудов междунар.науч.-практ.конф. Белгород : ГиК, 2009. – С.101-105.
9. Гурова Н. В. Ігри та ігрові прийоми на уроці німецької мови / Гурова Н. В. // Німецька мова в школі. – 2009. – №2. – С.6 – 11.
10. Даниленко І. В. Навчання в співпраці як різновид особистісно орієнтованого підходу у викладанні іноземної мови / І. В. Даниленко // Англійська мова та література. – 2012. – №4. – С.2-4.
11. Дианова Е. М. Ролевая игра в обучении иностранному языку / Дианова Е.М., Костина Л.Т. // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 3. – С. 12-16.
12. Жека А. А. Використання ігрових технологій на початковому етапі вивчення німецької мови / Жека А. А. // Німецька мова в школі. – 2009. – №1. – С. 13 – 14.
13. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
14. Інноваційні технології у вивченні англійської мови / упоряд. : Т. Михайленко. – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с.
15. Капітанчук Т. В. Рольова гра як резерв підвищення якості та ефективності навчання іноземних мов / Капітанчук Т. В. // Англійська мова та література. – 2003. – № 31. – С. 2-7.
16. Колісник В. П. Підвищення ефективності навчання за допомогою гри / Колісник В. П. // Англійська мова і література. – 2010. – №3. – С. 2 – 6.
17. Коньшева А. В. Современные методы обучения английскому языку / А. В. Коньшева. – Минск: Тетра Системс, 2011. – 304 с.

18. Кориткіна І. М. Дискусії та дебати як один із засобів навчання англійської мови / І. М. Кориткіна, Н. С. Єгорова // Англійська мова та література. – 2012. – №6. – С.2-5.
19. Костюк В. Використання кейс-технологій на занятті з іноземної мови / В. Костюк // Рідна школа. – 2015. - №5/6. – С.47-52.
20. Кравченко Н. М. Нові підходи до вивчення іноземної мови / Кравченко Н. М. // Англійська мова та література. – 2012. - №34-36. – С.4-5.
21. Кувшинов В. І. Ігри на уроках англійської мови / Кувшинов В. І. // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 26.
22. Михайлова О. С. Розвиток особистості на уроках англійської мови: навчальний посібник / О. С. Михайлова. – Х.: Основа, 2006. – 112 с.
23. Мічуріна Т. В. Дебати як форма інтерактивного вивчення англійської мови старшокласниками / Т. В. Мічуріна // Таврійський вісник освіти. – 2011. – №3. – С.193-201.
24. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчанні іноземних мов: навчальний посібник / Л. І. Морська. – Т.: Астон, 2008. – 256 с.
25. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ю. Ніколаєва, О. М. Шерстюк // Іноземні мови. – 2002. – №1. – С.39-46.
26. Німчук Г. Б. Розважально-пізнавальні ігри на уроках англійської мови / Німчук Г. Б. // Англійська мова та література. – 2003. – № 28. – С. 12-15.
27. Новітні технології на уроках англійської мови / упоряд. : Т. Михайленко. – К.: Ред.газет гуманітарного циклу, 2012. – 112 с.
28. Пушкарьова Т. Технологія проведення особистісно орієнтованого уроку / Т. Пушкарьова // Іноземні мови. – 2003. – №4. – С.7-12.
29. Селевко Г. К. Образовательные технологии: учебное пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
30. Терещенко Л. Д. Роль гри в процесі вивчення німецької мови на початковому етапі навчання / Терещенко Л. Д. // Німецька мова в школі - 2009. – №12. – С.14 – 20.
31. Тригуб Т. Комунікативний підхід у вивченні німецької мови / Тетяна Тригуб // Deutsch. – Nr.38(268), Oktober, 2011. – s.4-7.
32. Т. С. // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – №4. – С.80 – 89.
33. Цимбал О. М. Проектна технологія в основній і старшій школі в процесі викладання англійської мови / О. М. Цимбал. – Х. : Основа, 2008. – 173 с.
34. Чекаль Г. С. Зворотний зв'язок як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів у комп'ютерних вправах з іноземних мов / Г. С. Чекаль, Т. І. Коваль // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С. 25–28.
35. Чепурна М. В. Рольова гра – один із основних засобів особистісно зорієнтованого навчання / Чепурна М. В. // Англійська мова і література. – 2006. – №22-23. – С.17 – 27.
36. Чернякова О. І. Особистісно-орієнтований підхід у навчанні школярів англійської мови / О. І. Чернякова // Психолінгвістика. – 2013. – Вип.13. – С.93-117.

37. Шевченко Є. Б. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови / Є. Б. Шевченко // Англійська мова та література. – 2005. – №24(106). – С.4-6.
38. Яцишин О. М. Автолінгводидактика як теорія і практика самонавчання іноземних мов / О. М. Яцишин // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб.наук.пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. – Випуск 42. – С.439-444.